
Christopher Marlowe

A MÁLTAI ZSIDÓ

TRAGÉDIA ÖT FELVONÁSBAN

JÁNOSHÁZY GYÖRGY fordítása

SZEMÉLYEK:

MACHIAVELLI, Prológus

BARABÁS, zsidó

FARNESE, Málta kormányzója

KALIMASZ, a török császár fia

DON MATTIA

DON LODOVICO, a kormányzó fia

MARTÍN DEL BOSCO, spanyol altengernagy

ITHAMOR, török rabszolga

GIACOMO,

BERNARDINO, szerzetesek

ERSZÉNYLESI

KÉT KALMÁR

HÁROM ZSIDÓ

ABIGÉL, Barabás lánya

CATERINA, Mattia anyja

BELLAMIRA, kurtizán

APÁTNÓ

Apácák, lovagok, tiszték, basák, törökök, Őr, rabszolgák,
Hírnök, ácsok, kísérők

PROLÓGUS

Jön Machiavelli

MACHIAVELLI Ámbár halottnak vélik Machiavellit,
Csak túlrepült az Alpokon a lelke,
S hogy Guise meghalt, eljött Frankhonba most,
Hogy lássa és barátokkal mulasson.
Nevem sokan utálják, ám akik
Szeretnek, az ő nyelvüktől megóvnak,
Tudtukra adják: nem sokat törődöm
Az emberekkel, s azzal, mit beszélnek.
A kik legjobban gyűlölnék, csodálnak.
Könyveimet ócsárolják sokan,
De olvassák, és így jutnak a Péter
Székébe; mikor eldobnak, törekvő
Tanítványaim megmérgezik őket.
Szerintem csak gyerekjáték a vallás,
Csak a tudatlanság bűn, semmi más.
Múlt gyilkosságról szól-e a madár?
Ily badarságot szégyen hallani.
Sokan mondják, joguk van koronához.
A császársághoz joga volt Caesarnak?
Királlyá erő tett, s törvény csak akkor
Hatott, ha mint Drákóét, vérrel írták.
Egy erős vár sokkal nagyobb hatalmat
Jelent annál, mit tudomány szerezhethet;
Hogyha eszébe veszi ezt Philarisz,
Nem üvöltözött volna ércbikában
Nagyok irigységéről. Piti fickók
Irigykedjenek rám, ne szánjanak!
De mit beszélek? Nem értekezést
Kívánok Angolhonban tartani,
Csak egy zsidó drámáját bemutatni,
Ki kéjjel nézi, mint duzzasztja zsákját
A pénz, amelyhez általam jutott.
Érdeme szerint bánjatok velem,
És ne legyen rosszabb fogadtatása,
Amiért szível engem.

ELSŐ FELVONÁS

1. SZÍN

Barabás a bolthelyiségében, előtte aranyhalmok

BARABÁS Pénzemből ennyi térült meg nekem;
Az a harmadrész a perzsa hajókból
Épp csak fedezte a kockázatot.
A szamniták és az uzok csupán
Spanyol olajt vásároltak s görög bort,
Hitvány ezüstgarast szedtem be tőlük.
Ily szemetet számolni is utálat!
Az araboknak jól megy, gazdagon,
Aranyrúddal fizetnek mindenért,
Annyit kaphat egy nap alatt az ember,
Amennyi elég egész életére.
Rongy szolga, kinek fillér sem jutott,
Csodának is nézhetne ennyi pénzt,
De ki vasalt ládáját teletömte,
És ezzel fáradt egész életében,
Pénzét számolva koptatgatta ujját,
Annak nincs kedve vén fejjel egy árva
Petákért még halálra izzadozni.
Az indiai bányákból a kalmár
A legtisztább fémmel kereskedik,
A gazdag mór Kelet sziklái közt
Korlátlanul gyűjt kincset, s otthonában
Kavicsként rakja a gyöngyöt halomba,
Mihez ingyen jut, súlyra adja el.
Tüzes opál, zafír és ametiszt,
Jácint, kemény topáz, fűzöld smaragd,
Szikrázó gyémánt, tündöklő rubin,
Olyan értékes, ritka szép kövek,
Hogy találomra bármelyik közülük,
És annak is egyetlenegy karátja,
Elég váltságdíjnak, hogy végveszélyben
Királyokat fogságukból kimentsen:
Ez az én árum, ez a vagyonom.
Úgy vélem, eszes ember a szokott

Gyakorlatot követve üzletel,
S amint vagyona nő, egy kis szobába
Zsúfolja össze roppant kincseit.
De merről fúj a szél?
A jégmadaram csőre merre fordul?
Keletre? Lássam csak! Lám, délkeletre;
Remélem, a hajók, miket Egyiptom
S a szigetek felé küldtem, azóta
A Nílus kígyózó partjához értek.
Fűszerrel és selyemmel megrakodva
Most Alexandriából Kandia
Partjai mentén lágyan siklanak
Máltába a Földközi-tengeren.
De ki jön ott?
Jön egy Kalmár
Mi van?

KALMÁR Barabás, megjöttek hajóid,
És itt vannak mind a kalmárok; engem
Küldtek megtudni, eljössz-e magad,
Leróni érettük a vámot.

BARABÁS Megjöttek a hajók, dús rakománnyal?

KALMÁR Úgy van.

BARABÁS Eredj, mondd, szálljanak a partra,
S a vámbevallást is hozzák magukkal.
A vámnál van még hitelünk, remélem,
És nem kell ott lennem személyesen.
Küldj harminc öszvért és harminc tevét,
Hús szekeret, hogy felrakják az árut.
De kapitánya vagy egyik hajómnak,
A te hiteled elég is lehet.

KALMÁR Csakhogy a vám magában többre rúg
Sok kalmár vagyonánál városunkban,
És meghaladja hitelem, uram.

BARABÁS Mondd meg nekik: a máltai zsidó küld.
Van, aki Barabást nem ismeri?

KALMÁR Megyek.

BARABÁS Így hát valami befutott.
Melyik hajómnak vagy a kapitánya?

KALMÁR A Reménynek, uram.

BARABÁS Nem láttad-e

Másik hajómat Alexandriánál?
Te nem jöttél Egyiptomból Kairó
Felől: a torkolattól, hol a Nílus
Mégfizeti a tengernek adóját,
És elhúztál Alexandria mellett.

KALMÁR Nem láttam, és nem is tudakozódtam.

De hallottam, matrózaink beszéltek:
Csodálkoznak, hogy' bízatsz ily vagyont
Ily rozoga hajóra hosszú útra.

BARABÁS A nagyokosok! Én tudom: erős.

De menj dolgozra, rakd ki a hajót,
Az ügynököm meg raktározza el. (*Kalmár el*)
Nem értem, mi van azzal a hajóval.

Jön a Második Kalmár

MÁSODIK KALMÁR Hajód, amelyet Alexandriába

Küldtél, megjött Máltába, Barabás,
Megrakva kinccsel, temérdek arannyal,
Perzsa selymekkel és keleti gyönggyel.

BARABÁS De mért nem jössz Egyiptomból a többi
Hajóval együtt?

MÁSODIK KALMÁR Nem is láttuk őket.

BARABÁS Tán kandiai part mentén haladtak,

Olaj végett, vagy valami egyébért.
De hiba volt segítség és kíséret
Nélkül indulni ilyen messzire.

MÁSODIK KALMÁR Uram, egy spanyol flotta jött mögöttünk,

Egy mérföldnél sohasem távolabb:
Török gályákat vettek üldözőbe.

BARABÁS Szicília felé mentek bizonynyal.

Eredj, intézkedj,
Hogy a kalmárok az embereimmel
Szálljanak partra, és rakodjanak ki!

MÁSODIK KALMÁR Megyek. (*El*)

BARABÁS Gyűl hát vagyonunk szárazon s vizen,

És gazdagodunk folyton mindenünkben.
Ez a zsidóknak ígért drága áldás,

Vén Ábrahámot ez gyarapította.
Tehetne többet emberért az ég
Annál, hogy az ölébe kincseket szór,
Hogy a föld méhét felszagatja érte,
Szolgája lesz a tenger, és szerencsés
Szelek hajtják a révbe rakományát?
Ki gyűlölhét, ha nem jólétemért?
Ki nem pénzéért tiszteli az embert?
Gyűlöljenek inkább így, mint zsidót,
Ne koldus keresztényként szánjanak;
Mert én hitüknek nem látom gyümölcsét,
Csak gazságot, hamisságot, pimasz
Gőgöt, amely vallásukhoz nem illik.
Ha valaki becsületes netán,
Becsületéért koldussorban él.
Azt mondják, hogy széthullott nép vagyunk;
Én nem tudom, de többet összehordtunk,
Mint azok a hitükkel kérkedők.
Kírrjah Dzsajrim, a nagy görög zsidó,
Obed Bairsethben, a portugál Nones,
Én Máltában, sokan Itáliában
És Frankhonban, mind-mind vagyonosak,
Vagyonosabbak, mint bármely keresztény.
Elismerem, király nem lesz belőlünk.
Nem rajtunk múlik. Kevesen vagyunk,
És örökül kapják a koronát,
Vagy erőszakkal szerzik; ám tudom,
Erőszak műve tartós nem lehet.
Éljünk békében; legyen a keresztény
Király: ők vágnak az uralkodásra.
Nincs semmi tisztém, nincs sok gyermekem,
Egy lányom csak, akit úgy szeretek,
Mint Agamemnón Iphigeneiát.
Ami enyéem, övé is. De ki jön?

Jön három Zsidó

ELSŐ ZSIDÓ Ejjnye, ne is mondd; ez valami fortély.

MÁSODIK ZSIDÓ Éppen ezért forduljunk Barabáshoz,
 Ilyesmiben ő ad legjobb tanácsot.
 No lám, épp jön.

BARABÁS Mi történt, földiek?
 Miért tódultok ide ennyien?
 Ugyan mi baj érhetette a zsidókat?

ELSŐ ZSIDÓ Török hadigályák egész raja
 Futott be, Barabás, a kikötőbe,
 És összeültek a tanácsosok,
 Hogy a török követeket fogadják.

BARABÁS Csak jöjjenek, s ne hadakozzanak,
 Vagy hadakozzanak, csakhogy mi győzzünk.
 Ám győzzenek, gyilkoljanak, *(félre)* csak engem
 Kíméljenek, lányommal s vagyonommal.

ELSŐ ZSIDÓ Ha szövetséget erősíteni jönnek,
 Nem ilyen harcias módon teszik.

MÁSODIK ZSIDÓ Félek, hogy mindnyájunk kárára jönnek.

BARABÁS Mik járnak az eszetekben, bolondok?
 Mi szükség békéről tárgyalni itt?
 Szövetségben van Málta a törökkel.
 Valami másról lehet szó közöttük.

ELSŐ ZSIDÓ Ha nem békéről, akkor háborúról.

BARABÁS Egyikről sem: az Adriai-tenger
 S Velence felé itt haladnak el;
 Megütözköztek vele már jó nehányszor,
 De sose bírtak harci erejével.

HARMADIK ZSIDÓ Okos beszéd; valóban így lehet.

MÁSODIK ZSIDÓ De most ülés van a tanácsteremben,
 S minden zsidónak ott kell lennie.

BARABÁS Hm, mindenkinek ott kell lennie?
 Akkor hát mindegyik jól lássa el
 Magát, s illendőségéből ott legyen.
 Óvja magát, ha vagyonunkat bármi
 Érintené. Én vigyázok *(félre)* magamra.

ELSŐ ZSIDÓ Jól tudom én. Menjünk, testvéreim.

MÁSODIK ZSIDÓ Búcsúzzunk. Áldjon ég, jó Barabás.

BARABÁS Ég veletek, jó Zaareth és Temaint. *[Zsidók el]*
 No, Barabás, kutasd ki ezt a titkot.

Fokozd fel érzékeid és eszed.
Nem értik tökfejek, pedig világos:
Régtől adózott Málta a töröknek;
Az adót – ravaszságból, gondolom –
Oly összegig gyűjtötte a török,
Hogy meghaladja Málta vagyonát,
S azt hiszi nyilván, hogy megkaparintja
Ilyenformán a várost; ez a célja.
Bárhogy legyen, magam bebiztosítom,
A bajt még idejében megelőzőm,
S gonddal megóvom azt, amit szereztem.
*Ego mihi met sum semper proximus.*¹
Csak jöjjenek, legyen övék a város. *El*

2. SZÍN

Jön Málta kormányzója (Farnese), lovagok, szemből török basák és Kalimasz

FARNESE Nos, mi a kívánságotok, basák?
BASÁK Tudjátok meg, lovagok, mi Rodoszból,
Ciprusból jöttünk, Kandiából és
Más Földközi-tengeri szigetekről.
FARNESE Mit számít Ciprus, Kandia s a többi
Sziget Máltának? Tőlünk mit kívántok?
KALIMASZ Tízévi meg nem fizetett adót.
FARNESE Hajh, rettentő nagy összeg az, uram!
Remélem, hogy fenséged nem szorít meg.
KALIMASZ Jó kormányzó, kedveznék szívesen,
Ha tehetném; de ez apám ügye,
Nem tudok, nem merek engedni ebben.
FARNESE Adj hát nekünk pár percet, nagy Szelim.
[Farnese halkan tanácskozik a lovagokkal]
Várjunk, míg döntenek a lovagok,
És gályáinkat tartsuk útra készen,
Mert nem töltünk itt sok időt, remélem.
Nos, kormányzó, hogyan döntöttetek?
FARNESE Súlyos terhet jelent igényetek,
Hogy most tíz év adóját megfizessük;

¹ Önmagamhoz állok legközelebb (lat).

Időre van szükségünk, hogy a pénzt
 A máltai lakosoktól begyűjtsük.
 ELSŐ BASA Ez megbízatásunkat meghaladja.
 KALIMASZ Ej, Kallagin, csupán apró szívesség.
 Lássuk: talán nincs is szó sok időről,
 És úribb békés úton megszerezni
 A pénzt, mint erőszakkal, kicsikarni.
 Mondd, mennyi legyen ez a haladék?
 FARNESE Csupán egy hónap.
 KALIMASZ Megadjuk, ám tartsd is be, amit ígérsz.
 Menjünk most gályáinkkal nyílt vizekre,
 Bevárjuk az adott határidőt,
 Aztán küldöttünk eljön majd a pénzért.
 Kormányzó és lovagok, áldjon ég! *Törökök el*
 FARNESE Kísérje jó szerencse Kalimaszt.
 Valaki hívja ide a zsidókat.
 Megidéztek a mai napra őket?
 ELSŐ TISZT Igen, uram; már jönnek is.
Jön Barabás és három Zsidó
 ELSŐ LOVAG Határozta, hogy mit mondasz nekik?
 FARNESE Igen. No, jöjjetek ide, zsidók!
 A török császár fenséges fiát,
 A nagy Szelim Kalimaszt küldte hozzánk,
 Hogy tízévi adót tőlünk behajtsa.
 Tudjátok, hogy rajtunk ez a teher.
 BARABÁS Úgy hát, uram, hogy békesség legyen,
 Jó lesz, ha uraságod meg is adja.
 FARNESE Várj, Barabás, nem olyan egyszerű.
 Tíz év adója olyan sokra rúg,
 Hogy nem tudjuk előteremteni:
 A háborúk kifosztották a kincstárt,
 Szükség van a ti segítségetekre.
 BARABÁS Jaj, nem vagyunk mi katonák, uram,
 Ilyen nagyúr ellen mit is tehetnénk?
 ELSŐ LOVAG Tudjuk, hogy nem vagy katona, zsidó.
 De azt is, hogy kalmár vagy, pénzes ember,
 S a pénzed az, ami kell, semmi más.
 BARABÁS A pénzem?!

FARNESE A tied s a többié,
Mert mi tagadás, nálatok a pénz.
ELSŐ ZSIDÓ Jaj, uram, a legtöbb köztünk szegény.
FARNESE Fizessenek a gazdagok helyettük.
BARABÁS Idegenekre háruljon adótok?
MÁSODIK LOVAG Idegenek itt gyűjtöttek vagyont?
Adózzanak ők is velünk.
BARABÁS Egyformán?
FARNESE Nem, úgy, mint hitetlenek;
Mert túrjuk gyűlölt életeteket,
Mely átkozott az ég szeme előtt,
Azért zúdultak ránk adók s bajok,
Hat eszerint határoztunk az ügyben.
Olvasd fel a rendelet pontjait!
TISZT [*olvas*] Először: a töröknek fizetendő adó teljes összege a zsidóktól
hajtandó be; mindegyikük vagyona felét tartozik befizetni.
BARABÁS Felét?! Remélem, nem enyémre érted.
FARNESE Olvasd tovább!
TISZT Másodszer: aki ezt megtagadja, azonnal keresztény legyen.
BARABÁS Keresztény?! Hm, most mit tegyünk?
TISZT Végezetül: aki ezt megtagadja, veszítse el mindenét.
MIND A HÁROM ZSIDÓ Ó, uram, adjuk a felét.
BARABÁS Sár-kóficok, nem igazi zsidók!
Így lesüllyedtek, ilyen aljasul
Kezükre adjátok javaitok?
FARNESE No, Barabás, te keresztény leszel?
BARABÁS Nem, kormányzó, én nem váltok hitet.
FARNESE Fizess hát fél vagyonnal.
BARABÁS Tudod, mit tettél ezzel a paranccsal?
Fél vagyonom egy várossal felér.
Kormányzó, nem gyűlt könnyen össze ez,
És nem válok meg tőle könnyedén.
FARNESE Rendeletünkben fél vagyon a bírság.
Nem adtad meg, elveszük az egészset.
BARABÁS *Corpo di Dio!* Adom a felét.
Bánj úgy velem, ahogy testvéreimmel.
FARNESE Nem úgy, zsidó, a felét megtagadtad,
Ezt visszaszívni nem lehet.

BARABÁS Elrablod minden vagyonom?
Ez hát vallásotok alapja?

FARNESE Nem, Barabás, csak téled vesszük el,
Hogy sokakat a romlástól megóvjunk;
Inkább egy nélkülözzön a közért,
Mintsem sok vesszen el egyetlenegyért.
Nem akarunk száműzni, Barabás,
Máltában, ahol megszedted magad,
Élj békében, és tollasodj, ha tudsz.

BARABÁS Keresztények, hogy' gyarapodhatok?
A semmiből csak semmi lesz.

ELSŐ LOVAG A semmiből neked kis vagyonod lett.
A kicsiből nagy, abból még nagyobb;
Hogyha saját fejedre hull az átkod,
S szegény leszel, és megvet a világ,
Nem mi: öröklött bűnöd az oka.

BARABÁS A jogsértést Írásod igazolja?
Ne prédikálj ki engem birtokomból.
Van rossz zsidó, de az minden keresztény;
Felelj: ha a törzset, melyből eredtem,
Megbélyegezték bármi bűn miatt,
Énnekem is bűnhődnöm kell miattuk?
A tiszt kalmárnak joga van élni.
Mondhatják rólam az ellenkezőjét?

FARNESE Elhallgass, átkos Barabás!
Nem szégyelled így menteni magad,
Mintha nem tudnók, hogy miféle vagy?
Ha bízol tisztességed erejében,
Légy türelemmel, és meggyarapodsz.
De nagy vagyon csak kapzsiságra sarkall,
S a kapzsiság bizony iszonyatos bűn.

BARABÁS A lopás rosszabb. Ne vegyetek el
Tőlem: lopás ez, és ha megraboltok,
Muszáj lesz lopnom, és így gyűjtenem.

ELSŐ LOVAG Jó kormányzó, csak hadd járjon a szája.
Alakítsd át kolostorrá a házát,
Hol menedékre lelnek szent apácák.
Tisztek jönnek

FARNESE Úgy legyen.

Végeztetek-e a dologgal?

ELSŐ TISZT Lefoglaltuk Barabás javait

És áruit is, uram; többre rúg

Értékük Málta minden vagyonánál.

A többinél lefoglaltuk felét.

FARNESE Parancsot kapsz a maradékra is.

BARABÁS No, mondd, uram: most már elégedett vagy?

Tiéd a pénzem, vagyonom, hajóim,

A készletem és mindenem, amim volt.

Minden tiéd, többet már nem vehetsz el,

Hacsak kérlelhetetlen szívetek

El nem fojt minden irgalmat magában,

Hogy pusztá életem is elvegyétek.

FARNESE Nem, Barabás. Hogy vér szennyezze be

Kezünket, idegen tőlünk s hitünktől.

BARABÁS Szerintem kisebb igazságtalanság

Elvenni nyomorultak életét,

Mint szülőoka lenni nyomoruknak.

Tiéd vagyonom, életem munkája,

Korom vigasza, gyermekem reménye,

Jogsérelmekben nincsen hát különbség.

FARNESE Nyughass, Barabás: minden jogszerű.

BARABÁS Jogotok engem kiforgat jogomból.

De végy el mindent, az ördög nevében!

FARNESE Menjünk be, és az elkobzott javakból

Állítsuk össze a török adót!

ELSŐ LOVAG Kezdjünk hozzá, vagy a határidővel

Együtt megszegjük megállapodásunk;

Bevállik ez az egyszerű fogás.

[A zsidók kivételével] mind el

BARABÁS Úgy, csselfogás? Lám, ez az ő hitük,

Nem amint mondja, az egyszerűség.

Az ég átkát, egyiptomi csapást,

Szárazságot, világ gyűlöletét

Zúdítsd rájuk, te nagy Primus Motor!

A földet verve, térden állva hívok

Lelkükre örökös gyötrelmeket,

A tüzes mélység szörnyű kínjait,
 Amiért ily romlásba taszítottak.
 ELSŐ ZSIDÓ Viseld türelmesen, jó Barabás.
 BARABÁS Ti együgyű, ily sorsra születettek,
 Csak álltok itt, nem hat rátok siralmam?
 Nem serkent könnyet ennyi jogtalanság?
 Mért nem emészt el engem ennyi bánat?
 ELSŐ ZSIDÓ Jaj, Barabás, alig viseljük el,
 Hogy ily kegyetlenül bántak velünk.
 Látod, elvették vagyonunk felét.
 BARABÁS Miért túrtétek, hogy megvágjanak?
 Sokan vagytok, de én csak egymagam,
 És csak tőlem vették el mindenem.
 ELSŐ ZSIDÓ Barabás testvér, gondold vissza Jóbra.
 BARABÁS Mit emlegeted Jóbot? Jól tudom,
 Vagyon nem volt több mint: hétezer juh,
 Háromezer teve, igavonó
 Ökör kétszáz, s ötszáz nőtény számár.
 Bármely tételt vegyük ezek közül,
 És értékét bármennyire becsüljük,
 Nekem itthon, saját hajóimon
 S Egyiptomból nemrég jött más hajókon
 Annyim volt, hogy ha minden állatával
 Megveszem őt, még lesz, miből megélnem;
 Én átkozhatom a napot, nem ő,
 A születésed napját, Barabás,
 Hogy sötét felhők borítsák be testem,
 S e szörnyűséget fedjék el előlem.
 Egyedül én küszködtem itt hiába,
 Maradtam elvesztegetett időm
 Gyümölcséül gyötrelmes éjszakákkal.
 MÁSODIK ZSIDÓ Jó Barabás, légy türelemmel!
 BARABÁS Hagyd a türelmet! Nektek sose volt
 Vagyonotok: hát könnyen nélkülöztök.
 De hagyjátok gyászolni legalább azt,
 Aki megölve látja katonáit
 A harcmezőn, magát lefegyverezve,
 És nem találhat vigaszt semmiben.

Hadd bánkódjam e gyors sorsforduláson.
A háborgó lélek beszél belőlem:
Nagy sérelmet nem felejtünk hamar.
ELSŐ ZSIDÓ Gyertek, menjünk most. Éktelen dühében
Szavainktól még jobban felhevül.
MÁSODIK ZSIDÓ Menjünk. De hidd el, fájdalmas dolog
Ily gyötrelemben látni valakit.
Ég áldjon, Barabás.
BARABÁS Úgy, áldjon ég. *A három Zsidó el*
Mind együgyű és aljas szolgálattelkek;
Maguknak nincs eszük, hát azt hiszik,
Érzéketlen agyagdarab vagyok,
Mit sárrá moshat bármiféle víz.
Nem, Barabás jobb sorsra született,
És jobb anyagból, mint az átlagember,
Ki mindent a jelen szerint ítél meg.
Nagy gondolat mélyebb elmét keres,
Mely okosan felkészül a jövőre,
Mert baj történhet vele bármikor.
Hová indulsz, szépséges Abigélem?
Jön Abigél, a zsidó lánya
De, édes lányom, mi szomorított el?
Drágám, ne búsulj egy kis veszteségért.
Apádnak még maradt számodra bőven.
ABIGÉL Nem önmagáért, az agg Barabásért,
Jó apjáért kesereg Abigél.
De nem ejtek hiába könnyet,
Bánatom inkább tenni ösztökél,
A tanácsházba rohanok vadul
Jajgatva, és mindnyájukat lehordom,
Hajamat tépve hatok a szívükre,
Hogy jó apám sérelmét orvosolják.
BARABÁS Nem, Abigél, nem. A reménytelen kárt
Aligha orvosolja jajgatás.
Maradj nyugton. A fájdalom megenyhül,
S az idő még olyan alkalmat ad tán,
Mivel nem szolgál hirtelen harag.
Meg aztán, lányom, ne higgy oly bolondnak,

Hogy veszni hagytam mindent hanyagul,
S nem tettem félre neked és magamnak.
Rossz fordulattól tartva, én előre
Tízezer jó aranypénzt, sok-sok ékszer,
Nagy gyöngyöket és drágaköveket
Rejtettem el titokban.

ABIGÉL De hol, apám?

BARABÁS A házamban, leányom.

ABIGÉL Akkor nem is látod többé soha,
Mert lefoglalták házad s áruid.

BARABÁS De megengednek annyit, gondolom,
Hogy egyszer még bemenjek.

ABIGÉL Nem hiszem.

A kormányzó apácákat helyeztet
Oda, kitettek engem is; kolostor
A házad, nem léphet be, csak keresztény,
S férfi előtt amúgy is zárva van.

BARABÁS Oda a pénzem, oda vagyonom!

Te pártos ég, megérdemeltem ezt?
Azt akarjátok, baljós csillagok,
Hogy nyomoromban most kétségbeessem?
Azt hittétek, balsorsom megutálva,
Bolond leszek és felkötöm magam,
Eltűnök föld felett a levegőben,
Emlékét sem hagyom annak, hogy éltem?
De nem ment el az élettől a kedvem,
S mert tengerben hagytok, hogy vesszek ott,
Vagy ússzam, hogyha erőmtől telik,
Összeszedem magam s feléledek.
Tudom már, lányom. Láthatod, milyen
Súlyos helyzetbe döntött a keresztény.
Tedd, amit mondok: szükségtől szorítva
Nem ódzkodunk egy kis ravaszkodástól.

ABIGÉL Bármi legyen, apám, ha árt azoknak,
Akik galádul elbántak velünk,
Mit meg nem tenne Abigél?

BARABÁS Helyes.
Azt mondtad, ugye, kolostort csináltak
A házamból, s apácák vannak ott?

ABIGÉL Igen.

BARABÁS Akkor hát kérd meg az apátnőt,
Leányom, hogy fogadjon be a rendbe.

ABIGÉL Apácának?

BARABÁS A vallás, tudni kell,
Gaztettről minden gyanút elterel.

ABIGÉL De engem biztosan gyanúba fognak.

BARABÁS Csak fogjanak; te úgy viseld magad,
Hogy higgyék rólad: jámborság vezet.
Szép szóval kérleld őket, légy szívélyes,
Hitesd el, nagy bűnök nyomasztanak,
Amíg végül be nem bocsátanak.

ABIGÉL Nagyon kell akkor színlelnem, apám.

BARABÁS Ugyan!
Jó színlelést nem mondasz színlelésnek.
Mondd igaznak, aztán színlelheted.
A jó hamis hitvallás többet ér,
Mint holmi rögtönzött képmutatás.

ABIGÉL Jól van, apám, mondjuk, hogy befogadnak;
Mi lesz utána?

BARABÁS Ez lesz ott a dolgod:
Jól elrejtettem a felső szoba
Padlója alatt az aranyakat
És ékszeret, mit számodra félretettem...
De jönnek. Abigél, most légy ügyes!

ABIGÉL De légy velem, apám.

BARABÁS Nem, Abigél, ebben az ügyben
Nem ésszerű, hogy engem lássanak;
Én megjátszom a megbántott apát.
Vigyázz, lányom, szerezd vissza a pénzem!
[Félrehúzódnak]
Jön Giacomo, Bernardino és egy másik szerzetes, az Apátnővel és egy Apácával

GIACOMO Nővéreim,
Az új kolostorban leszünk azonnal.

BARABÁS Elfajult gyermek, apád szégyene,
Mi lesz belőled ellenségeink közt?
Ha áldásomra vársz, hagyd el azonnal
Ez ördögöket s átkos hitüket.

ABIGÉL Apám, engedd meg...

BARABÁS Vissza, Abigél!

(Súgva) Gondolj az ékszerekre és aranyra,
E jel (+) van a deszkán, amely fedi.

[Fennhangon] Balsorsomban cserbenhagynál te is,
Megtévedt lány? *(Súgva)* Eredj, de ne felejtsd el!

[Fennhangon] Hogy is lehet zsidó ilyen hiszékeny?

(Súgva) Reggel korán a kapunál leszek.

[Fennhangon] Ne közeledj! Ha kárhozatra szánod
Magad, feledj el, ne is láss, eredj!

(Súgva) Isten veled; holnap reggel tehát.

[Fennhangon] El innen, átkozott!

Más-más ajtón mind el. Jön Mattia

MATTIA A gazdag zsidó lánya, Abigél

Apáca lett? Apjának hirtelen

Bukása, lám, ide alacsonyítja.

Pedig inkább való a szerelemre,

Mint hogy imádkozással törje testét.

Sokkal jobb volna egy gyöngéd szerelmes

Karjai közt nyugodnia az ágyban,

Mint éjfélkor felkelni szentmisére.

Jön Lodovico

LODOVICO Don Mattia, mért ily rosszkedvűen?

MATTIA Hidd el nekem, nemes Lodovico,

A legfurcsább látványban volt ma részem,

Mit valaha láthattam.

LODOVICO Mondd, mi volt az?

MATTIA Egy szép leány, alig tizennégy éves,

Venus mezőin a legszebb virág,

A föld örömeitől elszakadt,

És furcsamód apáca lett belőle.

LODOVICO De ki az?

MATTIA A gazdag zsidó leánya.

LODOVICO Akinek a vagyonát elkobozták?
Szép lány?
MATTIA Olyan, hogy párját nem találod.
Csak egyszer lásd, és megdobban a szíved,
Védje bár ércfal attól, hogy szeressen,
Vagy bár csak szánakozzék.
LODOVICO Ha igazán oly szép, ahogy te mondod,
Jó időtöltés, hogy meglátogassuk.
Mit szólsz hozzá? Tegyük meg?
MATTIA Kell és kívánom; nincsen erre gyógyszer.
LODOVICO Ott leszek én is, meg nem állhatom.
Ég áldjon, Mattia.
MATTIA Ég áldjon, Lodovico.
[Más-más ajtón] mindketten el

MÁSODIK FELVONÁS

1. SZÍN

Jön Barabás gyertyával

BARABÁS Amint a nagybeteg útlevelét
Hozza csőrében a gyászt hirdető,
Jós holló, és a csendes éjhomályban
Fekete szárnyáról gonosz ragályt szór,
Úgy fut szegény, megkínzott Barabás,
A gaz keresztényekre szórva átkát.
A gyors röptű idő örömei
Elszálltak, itthagytak megkeseredve,
Sok régi kincsemből csupán a puszta
Emlék maradt, mint megnyomorodott
Zsoldos egyetlen vigasza, a sebhely.
Ki egykor a sötétben Izraelt
Tűzszloppal vezetted, most segítsd
Ábrahám sarját, s Abigél kezét
Vezesd ma éjjel, vagy a napvilág
Forduljon mától örök éjhomályba.
Nem szállhat virrasztó szememre álom,

Nem nyugodhat meg zaklatott agyam,
Míg Abigéltől választ nem kapok.

Fent jön Abigél

ABIGÉL Kilestem egy percet, hogy megkeressem
A deszkát, melyet megjelölt apám,
S itt észrevétlenül meg is találtam
Az aranypénzt, ékszert és gyöngyöket.

BARABÁS Vénasszonyok, még vagyonos koromban,
Meséket mondtak télen szellemekről,
Kisértetekről, melyek eldugott
Kincsük helyére besurrannak éjjel;
Ilyen vagyok most én is, azt hiszem:
Míg élek, itt él lelkemnek reménye,
S ha meghalok, itt járjon szellemem.

ABIGÉL Bár adná meg apámnak a szerencse,
Hogy itt lehessen e boldog helyen!
De nem oly boldog. Mikor tőlem elvált,
Azt mondta, kora reggel vár reám.
Bárhol pihenjen teste, édes álom,
Mondd Morpheusnak, hogy ma arany álmot
Álmodják, és utána futva jöjjön,
Hogy vegye át a kincset, mit találtam.

BARABÁS *Bueno para todos mi ganado no era.*²
Jobb menni innen, mint itt ülni búsan.
De állj! Mily csillag fénylik keleten?
Szerencsecsillagom, ha Abigél.
Ki az?

ABIGÉL Ki az?

BARABÁS Csitt, lányom, én vagyok.

ABIGÉL Apám, fogadd hát boldogságodat!

BARABÁS Megvan?

ABIGÉL Meg. (*Ledobja a zacskókat*) Megvan?
Van még, és még, és még.

BARABÁS Ó, drága lányom,
Aranyam, boldogságom, kincseim!
Lelkem java, ellenségem halála.

² Jóságom (*értsd: kincsem*) nem volt jó mindenkinek (sp).

Áldás reád, ki üdvömet hozod!
Lennél az enyém, újra, Abigél,
Ezzel minden kívánságom betelne.
De valahogy kiszabadítlak innen.
Lányom, szépséges aranyaim, üdvöm!

Magához öleli a zacskókat

ABIGÉL Apám, éjfélre járhat az idő,
S az apácák ébrednek már ilyenkor;
Váljunk el gyorsan, hogy gyanút ne keltsünk.

BARABÁS Ég áldjon, ujjamról fogadd a csókot
Apádtól, ki lelkéből küldi azt.
Pattintsd fel, Phoebus, most a Nap szemét,
S ébreszd holló helyébe a pacsirtát,
Szálljak vele, s kincsemnek ott daloljak,
Ahogy fiókájának ő dalol.

Hermoso placer de los dineros.³

Mindketten el

2. SZÍN

Jön Farnese, Martín Del Bosco, Lovagok és Tisztek

FARNESE Kapitány, mondd meg, mi az úti célja
Hajódnak, mely révünkben horgonyoz,
S mért szálltál partra, engedélyt se kérve?

BOSCO Kormányzó úr, ez volt az úti céloom.
Hajóm, a Repülő Sárkány, spanyol,
Mint jómagam. Én Del Bosco vagyok,
A spanyol felség altengernagya.

ELSŐ LOVAG Igaz, uram; fogadd hát szívesen.

BOSCO Görög, török és afrikai mór
A rakomány; Korzika partja mellett,
Mert nem fizettünk sápot a töröknek,
M megbújt gályáival úzóbe vett;
De hirtelen jó szél kerekedett,
Kifogtuk, megfordultunk s harcba kezdtünk.
Elégett vagy elsüllyedt sok hajójuk,
De díjnak elég egy a megmaradtból.

³ Szép öröme a pénznek (sp).

A kapitányok halottak, a többi
Rabszolga, s Máltában adnók el őket.
FARNESE Martín Del Bosco, hallottam felőled.
Isten hozott Máltába, miközénk.
De nem tudjuk, nem merjük hagyni, hogy
Vásárra itt vigyed törökjeid,
Adózó szövetségesek vagyunk.
ELSŐ LOVAG Bosco, ha szeretsz minket és becsülsz,
Kormányzónkat tüzeld a török ellen.
Csak pénzre várva hagy most kis nyugalmat,
S amit kér, abból futná hadra is.
BOSCO Hát szövetségben vagytok a törökkel,
Lovagok, s gyáván pénzen veszitek meg?
Rodosz keresztény szigete, ahonnan
Származtok, Európa szégyenére
Elveszett, és ti a török halálos
Ellenségéül jöttetek ide.
FARNESE Jól tudjuk ezt, de nincs elég erőnk.
BOSCO Mennyi az, amit Kalimasz kíván?
FARNESE Százezer korona.
BOSCO Királyomnak joga van e szigethez,
S szándékában van titeket kiűzni;
Azt mondom, tartsátok meg azt a pénzt.
Én írok őfelségének segélyért,
S maradok, míg a sziget nem szabad.
FARNESE Akkor eladhatod törökjeid.
Tisztek, vigyétek közszemlére őket. *Tisztek el*
Bosco, legyél te Málta hadvezére.
Mind követünk harcos lovagjainkkal
A hitetlen, barbár törökök ellen.
BOSCO Elődeitek példájára tesztek:
Mikor körülfogták szörnyű hadukkal
Rodoszt, kevesen védték bár a várost,
Megharcoltak; egy élő sem maradt,
Hogy a kereszténységnek hírt vigyen.
FARNESE Megharcolunk mi is. Elég, no menjünk!
Te gőgös Kalimasz, arany helyett
Tűzbe és füstbe burkolt vasgolyót kapsz.

Szedj adót másutt, elszántuk magunkat.
Becsület ára vér, nem az arany.
Mind el

3. SZÍN

Tisztek jönnek Rabszolgákkal

ELSŐ TISZT Ez a vásártér; álljanak ide.

Mit sem kell félni, elkelnek hamar.

MÁSODIK TISZT A hátán hordja mindegyik az árát,
Ha nem adják meg érte, megmarad.

Jön Barabás

ELSŐ TISZT Jön a zsidó. Ha még vagyona volna,
Ő kitenné a pénzt az összesért.

BARABÁS Pukkadjon a disznóevő keresztény,

A körülméletlen koldusfajzat,

Mit semmibe se vettek, míg nem vert

Bennünket Titus és Vespasianus.

Ma gazdagabb vagyok, mint bármikor.

Azt remélték, lányom apáca lesz;

Nem, otthon van, s vettem már házat is,

A kormányzóé sem szebb és nagyobb;

Orroljon meg bár Málta, itt lakom,

Enyém Farnese keze, és enyém lesz

Szíve s fiáé, bármibe kerül.

Nem Lévi törzséből vagyok, amely

Sérelmeit hamar el is felejt.

Tudunk mi kutyamódra hízelegni,

De közben harapunk; tekintetünknel

Ártatlanabb bárányé sem lehet.

Firenzében megtanuljuk kezünk

Csókolni, vállat vonni, ha piszkolnak,

Hajlongni, mint mezítlás barát,

Remélve, hogy majd felkopik az álluk;

Zsinagógánkban gyűjtenek nekik,

De amikor eljut hozzám a persely,

Én irgalomból jót köpök belé.

Jön Lodovico, kormányzónk fia,

Jó apja kedvéért szeretem őt is.

Jön Lodovico

LODOVICO Úgy hallom itt járt a gazdag zsidó.

Megkeresem s behízelmagam,

Megláthatom tán én is Abigélt.

Don Mattia azt mondja, hogy nagyon szép.

BARABÁS Most olyan embernek akarok mutatkozni, akiben több a kígyó,
mint a galamb, vagyis inkább ravaszdi, mint tökfilkó.

LODOVICO Ni, ott megy a zsidó, most lássuk a szép Abigélt!

BARABÁS [*Félre*] No, no, biztosan csak a parancsodra vár.

LODOVICO Barabás, amint tudod, a kormányzó fia vagyok.

BARABÁS Bárcsak apja is lehetnél, uram! Csak ennyi rosszat kívánok ne-
ked. [*Félre*] Olyan ez a pernahajder, mint egy frissen perzselt disznó
pofája.

LODOVICO Hová mégy, Barabás?

BARABÁS Csak ide, mert az a szokás minálunk,

Ha magadfajta pogánnyal beszélünk,

Hogy megtisztuljunk, kissé levegőzünk,

Mivel bennünket illet az ígéret.

LODOVICO Egy gyémántot szerezhetnél nekem?

BARABÁS Apádnál vannak a gyémántjaim;

Maradt egy, az szolgálatodra lesz.

(*Félre*) Lányomra értem, ám övé sosem lesz,

Előbb áldoznám fel máglyán a lányt.

A város minden mérge jusson ennek,

És bélpoklosság.

LODOVICO Milyen a fénye csiszolatlanul?

BARABÁS Gyémántomat nem csiszolták soha.

[*Félre*] De érjen csak hozzá, meg is vakítja.

[*Fennhangon*] Finom és szép a fénye, Lodovico.

LODOVICO Mondd meg, kérlek: hegyes, vagy gömbölyű?

BARABÁS Hegyes, uram. [*Félre*] Az, csakhogy nem neked.

LODOVICO Jobban szeretem így.

BARABÁS Azt mondom én is.

LODOVICO Éjjel milyen?

BARABÁS Cynthiát túlragyogja

Fénye. (*Félre*) Tudom, jobban szereted éjjel.

LODOVICO És mi az ára?

BARABÁS [*félre*] Az életed csak, nem több. [*Fennhangon*] Jó uiram,
Nem veszünk ezen össze. Jöjj el hozzám,
És megkaphatod tőlem [*félre*] a halállal.

LODOVICO Nem, szeretném előbb kiérdemelni.

BARABÁS Jó uram,
Kiérdemelte tőlem már apád,
Aki merő keresztény irgalomból,
Hogy vallásával megtisztítsa lelkem,
És mint ki számadásra áll, eszembe
Idézzem sok halálos vétkemet,
Ha tetszett, vagy nem tetszett, mindenem
Elvette, és házamból is kitett,
Szűz apácáknak lett lakóhelye.

LODOVICO Gyümölcsét majd le is aratja lelked.

BARABÁS Hajh, uram, messze még az aratás.
De tudom, az apácák s szent barátok
Imái, kik szép pénzt is kapnak érte,
Csodásak, (*félre*) s nem használnak senkinek.
Látom, hogy nem lustálkodnak, de tesznek,
S hiszem, kijut nekik is a gyümölcsből,
Úgy értem, mikor az idő betelt.

LODOVICO Ne nézz te apácákra, Barabás.

BARABÁS Nem, csak lelkes buzgalmamban teszem,
(*Félre*) Remélve, hogy rájuk gyűjtöm a házat
Hamarosan, de sokasodjanak csak,
Kolostorukhoz lesz még egy szavam.
[*Fennhangon*] A gyémánt dolgában, melyről beszéltem,
Jöjj el, az árán hajba nem kapunk,
Már tisztos apád miatt sem lehet.
(*Félre*) Bajos lehet, de lássam a halálod.
[*Fennhangon*] De most megyek, hogy rabszolgát vegyek.

LODOVICO Úgy elkísérlek én is, Barabás.

BARABÁS No, jöjj! A vásártér ez itt.

Ez a rabszolga kétszáz korona?

Érhet egy török ennyit?

ELSŐ TISZT Ez az ára.

BARABÁS Tud lopni tán, hogy ennyit kértek érte?

Új fortéllal emeli el az erszényt?

Ha igen, háromszázat is megér,
Elsinkófálja a város pecsétjét,
S megóvja egy életre a bitótól.
Tolvajnak a törvéynap végzetes,
És ritka, aki ép bőrrel megússza.

LODOVICO Csupán kétszáz pénzt kérsz ezért a mórért?

ELSŐ TISZT Nem többet, uram.

BARABÁS De miért drágább egy török a mórnál?

ELSŐ TISZT Mert fiatal, és több mindenhez ért.

BARABÁS Ejha! Nálad van a bölcsék köve? Akkor verd be vele a fejemet,
nem bánom.

RABSZOLGA Nincs, uram, de tudok haját vágni és borotválni.

BARABÁS Nézzetek csak meg, fickó. Vén széltoló vagy te?

RABSZOLGA Jaj, uram, nagyon fiatal vagyok én még.

BARABÁS Megveszlek, és ha jól ügyeskedsz, összeadlak Hiúság asszonnyal.

RABSZOLGA Szolgálatodra leszek, uram.

BARABÁS Valamilyen selmasággal. Teszem azt, borotválás ürügyén elvá-
god a torkomat a vagyonomért.

Az egészséged jó-e, mondd?

RABSZOLGA Igen, meglehetősen.

BARABÁS Annál rosszabb. Én betegest szeretnék,
hogy spóroljak az élelemmel; napi tizennégy font hús is kevés, hogy téged
ilyen jó karban tartson. [*Első Tiszthez*] Mutass egy soványabbat!

ELSŐ TISZT Itt van egy soványabb. Hogy tetszik?

BARABÁS Hol született?

ITHAMOR Trákiában, és Arábiában nőttem fel.

BARABÁS Annál jobb. Nos, te megfelelsz nekem.

Száz korona? Megvettem; itt a pénz.

ELSŐ TISZT Jelöld meg hát, uram, és vidd magaddal.

BARABÁS Helyes, jelöld meg, jól teszed, [*félre*] mivel

Sok gazságban ő fog segíteni.

[*Fennhangon*] Ég áldjon, uram. Te gyere, enyém vagy.

[*Lodovicóhoz*] A gyémánt, melyről beszéltünk, tiéd lesz.

Kérlek, uram, házamtól ne maradj el;

Szolgálatodra áll ott mindenem.

Jön Mattia és anyja (Caterina)

MATTIA Mit sűg-bűg a zsidó Lodovicóval?

Félek, a szép Abigélről beszélnek.

BARABÁS Jön Don Mattia. Várjunk egy kicsit.
 Szereti lányomat, s az viszonozza,
 De megesküdtem, hogy reményüket
 Kijátszom, s bosszút állok [*félre*] a kormányzón. *Lodovico el*

CATERINA A mór csinos, igaz? Beszélj, fiam!

MATTIA Nem, sokkal jobb ez itt, anyám, figyeld meg.

BARABÁS Vigyázz, anyád ne lássa meg, hogy ismersz,
 Ne szimatolja meg, hogy mire készülsz.
 Jöjj el hozzám, ha őt már hazavitted.
 Tekints apádnak. Ég veled, fiam.

MATTIA De mit beszélt veled Don Lodovico?

BARABÁS Ej, gyémántokról csak, nem Abigélről.

CATERINA Mondd csak, Mattia, ez nem a zsidó?

BARABÁS A kommentár a makkabeusokról
 Megvan, uram, ha kell, megkaphatod.

MATTIA Igen, anyám, csupán arról volt szó, hogy kölcsönadjon egy-két
 könyvet.

CATERINA Ne szólj vele, kizárták őt az égből.
 Itt van a pénzed, ember. Gyere, menjünk!

MATTIA Zsidó, tartsd észben azt a könyvet.

BARABÁS Úgy lesz, uram.
Caterina és Mattia el (egy Rabszolgával)

ELSŐ TISZT Én jó vásárt csináltam itt. Gyerünk!
Tisztek Rabszolgákkal el

BARABÁS Most mondd meg a neved, milyen családból
 Születtél, és mi a foglalkozásod?

ITHAMOR Szegény családból, nevem Ithamor,
 Foglalkozásom, amit épp akarsz.

BARABÁS Nincs mesterséged? Hallgass hát reám,
 És jól jegyezd meg, amire tanítlak.
 Ne legyen benned semmi ilyen érzés:
 Szeretet, részvét, félelem, remény.
 Semmi se hasson meg. Senkit se szánj,
 Csak somolyogj, ha jajgat a keresztény.

ITHAMOR Nekem való vagy! Tisztelem az orrod.

BARABÁS Én kint kószálok éjjel, hogy falak
 Tövén nyöszörgő betegeket öljek.
 Olykor megmérgezem a kutakat,

S hogy keresztény tolvajokat neveljek,
Szívesen áldozok rá némi pénzt,
Hogy majd tornácomban járkálva, lássam
Kapum előtt bilincsben menni őket.
Mint ifjú, orvostudományt tanultam,
S az olaszoknál kezdtem gyakorolni.
Meggazdagodtak a sok temetésből
A papok, dolgoztak szünetlenül
A sírásók, szólt a halálharang.
Aztán fejem hadmérnökségre adtam,
S a francia–német harcokban, színleg
Ötödik Károly pártján, gépeimmel
Egyformán öltem ellent és barátot.
Aztán lettem csak uzsorás, s csalással,
Bánatpénzzel, zsarolással s a szakma
Más fortélyaival egy év alatt
Megtöltöttem adósokkal a börtönt,
Árva kölykökkel a menházakat,
Minden hónapban egy-kettő megőrült,
Vagy felkötötte magát bánatában,
Mellére tűzve egy hosszú tekercsen,
Hogy' kínoztam halálra kamatokkal.
És látod, csőstül jött ezért az áldás.
Pénzemmél megvehetném ezt a várost.
De mondd, mivel töltötted az időt?

ITHAMOR Hitemre, uram,

Felgyújtottam keresztény falvakat,
Eunuchokat hordtam gályára rabnak,
Csapos is voltam egyszer egy ivóban,
Ott belopóztam éjjel az utashoz,
És elvágтам szobájában a torkát.
Jeruzsálemben a márványkövekre,
Ahol térdelnek a zarándokok,
Lőport szórtam, felmarta jól a térdük,
S nagyot nevettem, látva, hogy' bicegnek
Hazafelé sántán mankóikon.

BARABÁS No, ez valami. Tekints cimborádnak
Ezentúl: mindketten gazok vagyunk,

Körülmetélt kereszténygyűlölők.
Légy hű s diszkrét, nem lesz hiány aranyban.
De állj most félre! Jön Don Lodovico.

Jön Lodovico

LODOVICO Jó, hogy talállak, Barabás;

Hol van a gyémánt, amelyről beszéltél?

BARABÁS Számodra őrzöm, uram. Jöjj velem!

Hej, Abigél! Nyiss ajtót, én vagyok.

Jön Abigél

ABIGÉL Épp jókor jössz, apám. Most jött levél

Ormustól, odabent vár, aki hozta.

BARABÁS Add azt a levelet! Te szórakoztasd

Lodovicót, a kormányzó fiát,

Légy hozzá kedves, minél kedvesebb,

Csupán a szüzességed kell megóvnod.

Bánj vele jól, (*halkan*) mint egy filiszteussal.

Színlelj, esküdj, szabadkozz, vallj akár

Szerelmet is: nem Ábrahám faja.

[Fennhangon] Van egy kis dolgom, uram, megbocsáss.

A kedvemért, lányom, lásd szívesen.

ABIGÉL Szívesen látom, érted s érte is.

BARABÁS Még egy szót. *[Halkan]* Tartsd jól csókkal, szép szavakkal,

Eszes zsidóként úgy rendezd: mire

Kijöttök, összelegeledjetelek.

ABIGÉL *[halkan]* De apám, én Mattiát szeretem.

BARABÁS *[halkan]* Tudom. Mégis, vallj most ennek szerelmet.

A helyzet megköveteli, hogy ezt tedd.

[Fennhangon] Ez intézőm írása, életemre!

Menj csak, hadd végzem el a számvetést.

Abigél és Lodovico el

A számvetés kész, meghal Lodovico.

Intézőm írja, megszökött a kalmár,

Ki száz hordó borommal tartozik.

Elég a vagyonom, hogy ezt kibírjam.

Azóta megcsókolta Abigélt,

S egymásnak örök szerelmet fogadnak.

Amint az égből manna hullt zsidóknak,

Éppoly biztos, hogy meghal Mattia
És ez. Fő-fő ellenségem az apja.

Jön Mattia

Hová, Don Mattia? Megállj egy szóra!

MATTIA Hová? A szerelmemhez, Abigélhez.

BARABÁS Tudhatod, és tanúm lehet az ég is,

Hogy neked szánom egyedül a lányom.

MATTIA El is búsítanál másként nagyon.

BARABÁS Az Isten óvjon ilyen gondolatától!

De sírnom kell: a kormányzó fiának

Kell Abigél, ha akarom, ha nem.

Levelet, ékszert, gyűrűt küld neki.

MATTIA Ő elfogadja?

BARABÁS Ő? Nem, Mattia, ő mind visszaküldi,

És hogyha jön, bezárkózik erősen,

De átbeszél az a kulcslyukon is,

S a lány az ablakhoz fut, azt lesi,

Nem jössz-e, hogy az ajtótól elúzd.

MATTIA Hitszegő Lodovico!

BARABÁS Mikor most jöttem, épp megint besurrant,

S Abigéllel van biztosan.

MATTIA Elűzöm.

BARABÁS Egész Máltáért sem; dugd vissza kardod!

Ha szeretsz, össze ne kapj itt vele,

Lopózz be, tégy úgy, mintha meg se látnád,

S megértetem vele, amikor elmegy,

Hogy Abigélre ne legyen reménye.

Menj, jönnék is már.

Jön Lodovico és Abigél

MATTIA Mit? Kézen fogva! Ezt nem tűrhetem.

BARABÁS Mattia, ha szeretsz, egy szót se most.

MATTIA Jól van, legyen; lesz majd jobb alkalom. *El*

LODOVICO Barabás, ez nem az özvegy fia?

BARABÁS Az volt; vigyázz, esküt tett, hogy megöl.

LODOVICO Megöl? Bolond ez a hitvány paraszt?

BARABÁS No, nem, csak szörnyen félti tőled azt,

Kire bizonytalán álmodban se gondolsz,

Az én butácska, egyszerű lányom.

LODOVICO Hát Abigél szereti Mattiát?
 BARABÁS Nem felelt már neked a mosolyával?
 ABIGÉL *(félre)* Övé a szívem; mesterkélt mosoly volt.
 LODOVICO Tudod, hogy régtől szeretem a lányod.
 BARABÁS Szeretett ő is, már gyermekkorától.
 LODOVICO Nem fojthatom magamba ezt az érzést.
 BARABÁS És én sem azt, hogy mennyire szívellek.
 LODOVICO Ez a gyémántod; mondd, megkaphatom?
 BARABÁS Nyerd meg hát, és viseld; még csiszolatlan.
 De tudom, uraságodhoz nem illő
 Egy zsidó lányát venni feleségül;
 Megtoldom pár arany kereszttel is,
 Keresztény feliratokkal körítve.
 LODOVICO Nem vagyonodat: lányodat becsülöm,
 És kérem hozzájárulásodat.
 BARABÁS Tiéd már; csak pár szót váltsak vele.
 (Halkan) E Káin-sarjat, e jebusitát,
 Ki sohasem evett húsvéti bárányt,
 Nem látja meg sohasem Kánaán
 Földjét, s az eljövendő Messiást,
 Ezt a gyengéd pondrót, e Lodovicót,
 Rá kell szednünk. Legyen övé kezéd,
 De tartogasd a szíved Mattiának.
 ABIGÉL *[halkan]* Lodovicóval akarsz eljegyezni?
 BARABÁS *[halkan]* Egy keresztényt becsapni sohasem bűn,
 Hiszen fajtájuk is úgy tartja: sohasem kell
 Betartani eretneknek adott szót,
 És mind eretnek, aki nem zsidó.
 Így ésszerű, ezért ne félj, leányom.
 [Fennhangon] Megkértem, és ő beleegyezett.
 LODOVICO Esküdj hűséget, kedves Abigél.
 ABIGÉL Engednem kell, ha ez apám parancsa.
 [Félre] Csak a halál választ el kedvesemtől.
 LODOVICO Elértem, amire régóta vágytam.
 BARABÁS Én még nem, ám meglesz az is, remélem.
 ABIGÉL *[félre]* Jaj, mit tettél, te nyomorult leány?
 LODOVICO Mért változott el hirtelen a színed?
 ABIGÉL Én nem tudom. Mennem kell, áldjon ég.

BARABÁS Állítsd meg, ám ne hagyd egy szót se szólni.

LODOVICO Megnémult hirtelen! Mily változás!

BARABÁS Ügyet se vess rá. Így van a zsidóknál:

Sír a leány, amikor eljegyezték.

Hagyd békén. Menj most, kedves Lodovico.

Feleséged lesz, és örökösöm vagy.

LODOVICO Szóval szokás ez? Akkor megnyugodtam.

Vesszen homályba az ég fénye inkább,

A föld szépsége füljön fellegekbe,

Mintsem borúsnak lássam Abigélem.

Ott jön az a ripők; most bosszút állok.

Jön Mattia

BARABÁS Nyugodj meg már, Lodovico. Elég az,

Hogy neked adtam Abigél kezét.

LODOVICO No jó, nem bánom. *El*

BARABÁS Ha én nem vagyok itt, mikor bejöttél,

Ledöfött volna; de most hagyjuk ezt.

Egy szót se erről, és kardot se húzzál!

MATTIA Barabás, kérlek, hagyj utána mennem!

BARABÁS Nem lehet: hogyha megsebzitek egymást,

Bűnrészes leszek a dologban én is.

Állj bosszút rajta majd más alkalommal.

MATTIA Ezért kivágom a szívet.

BARABÁS Jól teszed. Abigélt neked adom.

MATTIA Szebb ajándékot kaphatna Mattia?

S Lodovico elrabolná szerelmem?

Abigél több nekem az életemnél.

BARABÁS Szívem azt súgja, összefog anyáddal

Szerelmed ellen. Eredj hát utána!

MATTIA Hogyan? Anyámhoz indult volna innen?

BARABÁS Várd meg talán, míg jön anyád maga.

MATTIA Nem várhatok; ha idejön anyám,

Meg is hal bánatában. *El*

ABIGÉL Lásd, búcsút sem vehettem könnyeimtől.

Apám, mért uszítod egymásra őket?

BARABÁS Mit érdekel?

ABIGÉL Akarom, újra legyenek barátok.

BARABÁS Azt akarod, hogy legyenek barátok?
Nincs Máltában talán elég zsidó,
Hogy mindenképp keresztény kell neked?
ABIGÉL Mattia kell nekem, őt szeretem.
BARABÁS Jól van, meg is kapod hát. [*Ithamorhoz*] Vidd be most.
ITHAMOR Jó, beviszem. *Abigél el*
BARABÁS Mondd, Ithamor, hogy' tetszik ez a játék?
ITHAMOR Úgy látom, uram, kimesterkeded
Az életből mindkettőt. Tán nem így van?
BARABÁS Így, méghozzá milyen fortélyosan.
ITHAMOR Be szeretnék részt venni benne én is!
BARABÁS Meglesz: te hajtod végre majd a tettet.
Fogd ezt, vigyed sietve Mattiához.
ITHAMOR Méreg van rajta?
BARABÁS Nem, bár úgy is lehetne mondani.
Hamis kihívás ez Lodovicótól.
ITHAMOR Ne félj, a szívét úgy feltüzelem,
Hogy azt hiszi, valóban tőle jött.
BARABÁS Tetszik, hogy ilyen tettekéssz vagy. Ám
Elővigyázatos légy, ne siesd el!
ITHAMOR Ahogy ezt véghez vittem, úgy ítélj meg. *El*
BARABÁS Eredj hát!
Én elmegyek tüstént Lodovicóhoz,
És egy ravasz mesét kieszelek,
Hogy csapjon össze ez két balek. *El*

HARMADIK FELVONÁS

1. SZÍN

Jön Bellamira kurtizán

BELLAMIRA Az ostrom óta semmi jövedelmem.
Volt oly idő, hogy könnyen megkerestem
Egyetlen éjjel száz dukátot is;
De kénytelen vagyok most szűzen élni.
Pedig tudom, szépségem mit se csorbult.
Velencei kalmárok jártak hozzám,
És sok nagyeszű férfi Padovából,

Tudósok, kiknél könnyen állt a pénz;
Csupán Erszénylesi maradt nekem,
Ritkán kerüli el a házamat.
De éppen jön.

Jön Erszénylesi

ERSZÉNYLESI Nesze, legyen kis pénzed egyre-másra.

BELLAMIRA Ezüst ez, megvetem.

ERSZÉNYLESI Van aranya is a zsidónak,

És megszerzem, akármilyen nehéz lesz.

BELLAMIRA Mondd, ehhez hogy jutottál?

ERSZÉNYLESI Amint mellékutcákban jártam, kerteken át, véletlenül fel-
néztem a zsidó boltjára, és ott néhány pénzeszacskót láttam; aztán éj-
jel felmáztam a kampóimmal, de miközben ott válogattam, valami
zörejt hallottam a házban, úgyhogy felkaptam ezt, és eliszkoltam...
De itt van a zsidó szolgálója.

Jön Ithamor

BELLAMIRA Dugd el a zacskót!

ERSZÉNYLESI Ne bámulj rá, menjünk innen! A csudába, úgy mereszted rá
a szemed, hogy még árulónk leszel.

Bellamira és Erszénylesi el

ITHAMOR A legédesebb arc, amit láttam életemben! Az öltözetéről látom,
hogy kurtizán. Száz koronát adnék a zsidó pénzéből, ha ilyenmel fek-
hetnék az ágyban. A kihívást átadtam, de úgy, hogy menten össze-
akadnak, és halálra szurkálják egymást. Remek multság! *El*

2. SZÍN

Jön Mattia

MATTIA Ez az a hely. Meglátja Abigél,

Hogy szereti-e Mattia valóban.

Jön Lodovico, levelet olvas

LODOVICO Mit, így mer írni az a nyomorult?

MATTIA Így; hogyha van bátorságod, torold meg.

Vívna. Jön Barabás fent

BARABÁS Derék harc! Hévvél támad mind a kettő,

Most Lodovico, most Mattia, így! *(Mindkettő elesik)*

Lám, megmutatták, hogy jó cimborák.

HANGOK *(kintről)* Válasszátok szét őket!

BARABÁS Csakhogy halottak már. No, áldjon ég! *El*

Jön Farnese, Caterina és kísérek

FARNESE Mit látok itt! Lodovico leszúrva!
A két karomban legyen sírhelyed.
CATERINA Ki ez itt? Fiam, Mattia, megölve!
FARNESE Ha török tette volna, Lodovico,
Farnese megbosszulhatná halálod!
CATERINA Megölte fiamat, és bosszút állok.
FARNESE Fiad sebezte fiamat halálra.
CATERINA Ne búsíts, már eléggé öl a bánat.
FARNESE Bár válna sóhajom lehelletévé,
Könnyem vérévé, hogy életre keltse!
CATERINA Ki bősztette egymás ellen őket?
FARNESE Nem sejtem, és ez kínoz most leginkább.
CATERINA Fiam szerette a tiédet.
FARNESE És Lodovico is szerette őt.
CATERINA Add a fegyvert, mely fiamat megölte,
Öljön meg engem is.
FARNESE Megállj, madame! A fegyver fiamé volt,
Inkább Farnesének hozzon halált.
CATERINA Várj; azt kutassuk fel, aki okozta,
Hogy bosszút álljunk rajta vérükért.
FARNESE Emeljétek fel hát a két halottat,
Temessük megszentelt kőszírba őket,
[Kísérek elviszik a holttesteket]
Amelynek oltárán én sóhajokkal
És könnyeimmel áldozok naponta,
S imákat küldök a pártatlan éghez,
Hogy fedje föl fájdalmunk okozóját,
Ki éket vert két tiszta szív közé.
No, jöjj, egyforma nagy a veszteségünk,
A bánatot is osszuk meg, mit érzünk.
Mindketten el

3. SZÍN

Jön Ithamor

ITHAMOR Látott már ily gazságot a világ,
Így eltervezve, és így végrehajtva?
Két embert ily simán átejteni?

Jön Abigél

ABIGÉL Mi az, Ithamor? Min nevensz ilyen jól?

ITHAMOR Ó, kisasszony, hahaha!

ABIGÉL Mi lelt?

ITHAMOR A gazdám!

ABIGÉL Mi?

ITHAMOR Kisasszony, ez az én gazdám a legügyesebb, legravaszabb beleváló, nagyorrú kópé, amilyen úrnak valaha is volt.

ABIGÉL Te semmirevaló, leszólod az apámat?

ITHAMOR Ó, az én gazdám a legravaszabbul keveri a...

ABIGÉL Mit?

ITHAMOR Hát nem tudod?

ABIGÉL Nem én.

ITHAMOR Nem tudsz Mattia és Don Lodovico bajáról?

ABIGÉL Nem. Mi volt az?

ITHAMOR Az ördög kieszelt egy kihívást, a gazdám leírta, én pedig elvittem, előbb Lodovicónak, aztán *imprimis* Mattiának.

Megvívta hát, s mint a mesében áll,

Gyász lett a vége, bánat és halál.

ABIGÉL S apám okozta a halálukat?

ITHAMOR Ithamor vagyok én?

ABIGÉL Az.

ITHAMOR Épp olyan biztos, hogy apád írta a kihívást, és én vittem el.

ABIGÉL Megkérlek, Ithamor, menj most az új

Apácakolostorba, Szent Jakab

Valamelyik szerzetesét hívasd ki:

Mondd, hogy beszélni szeretnék vele.

ITHAMOR Kérlek, kisasszony, megfelelnél egy kérdésemre?

ABIGÉL Mi volna az?

ITHAMOR Kényes dolog. Mondd, nem szórakoznak az apácák hébe-hóba a barátokkal?

ABIGÉL Eredj innen, pimasz fickó! Ez a te kérdésed? Hordd el magad!

ITHAMOR Megyek már, kisasszony. *El*

ABIGÉL Mord Barabás, te kőszívű apa,

Ide vezetett hát mesterkedésed?

Kedveskedjem velük külön-külön,

Hogy mind a kettőt megöljék miatta?

Jó, apjáért gyűlölted Lodovicót,

De Mattia nem bántott meg soha.
Szörnyű bosszút akartál állni, mert
A kormányzó kifosztott vagyonodból,
De bosszút érte csak fián vehettél,
Őrajta is csak Mattia kezével,
S általa csak, ha engem is megölsz.
De látom, nincs szeretet itt a földön,
Zsidóban és törökben irgalom.
Jön a gaz Ithamor a szeretessel.
Jön Ithamor és Giacomo

GIACOMO *Virgo, salve.*

ABIGÉL Isten hozott, barát. Ithamor, menj ki! (*Ithamor el*)
Szent ember, nagy kérésem van tehozzád.

GIACOMO Mi az?

ABIGÉL Segíts, hogy fogadjon be a kolostor.

GIACOMO Ej, Abigél, kevés ideje még,
Hogy szorgoskodtam felvételedért,
S a szent élet akkor nem volt inyedre.

ABIGÉL Még tétova s könnyelmű voltam akkor,
Botorságok verték béklyóba lelkem.
Bánattal fizettem meg, hogy ma látom
A különbséget a dolgok között.
Jaj, bűnös lelkem túl soká bolyongott
Hamis hit útvesztőjében, a naptól
Távol, amelyből örök élet árad.

GIACOMO Ki tanított meg erre?

ABIGÉL Az apátnő,
És buzgó intelmét szívembe zártam.
Ó, Giacomo, ha méltatlanul is,
Hadd legyek tagja az apácarendnek.

GIACOMO Jól van. De most ne gondold meg magad,
Mert nagy veszélybe döntheti a lelked.

ABIGÉL Apám hibája volt ez.

GIACOMO Hogy', apádé?

ABIGÉL Nem, nem, kérlek, bocsáss meg. [*Félre*] Barabás,
Bármily rosszul szolgálod is javam,
Az én ajkam sosem lesz árulód.

GIACOMO Megyünk tehát?
ABIGÉL Amint parancsolod.
Mindketten el

4. SZÍN

Jön Barabás, levelet olvas

BARABÁS Abigélből apáca lett megint?
Hamis lány! Megtagadtad hát apádat?
Anélkül, hogy apád akarta volna,
Titokban újra kolostorba mentél?
Most ír nekem, és bűnbánatra int.
Bűnbánat? Spurca! Mit jelentsen ez?
De félek, hogy tud – ez lehet! – Mattiát
És Lodovicót elvesztő cselemről.
Ha így van, jó lesz cselekedni máris,
Mert hogyha tőlem idegen hitében,
Feltehető az is, hogy nem szeret,
S ha szeret is, valamiért neheztel.

[Jön Ithamor]

De ki jön? Ithamor, gyere ide!
Közelebb, drágám, urad élete,
Derék szolgám, nem is, te, másik énem,
Mert nincsen más reményem, csak tebenned,
És boldogságom e reményre épül.
Mondd, mikor láttad Abigélt?

ITHAMOR Ma.

BARABÁS Kivel?

ITHAMOR Baráttal.

BARABÁS Baráttal! Az a gaz művelte ezt?

ITHAMOR Mit, uram?

BARABÁS Hogy Abigél apáca lett megint.

ITHAMOR Szent igaz, hiszen ő küldött utána.

BARABÁS Szerencsétlen nap!

Hamis, hiszékeny, álnok Abigél!
De hadd legyen. Ithamor, ez a lány
Züllésével többé nem búsít engem.
De éntőlem örökséget se várjon,
Se áldást, lábát be se tegye hozzám,

Átkomtól sújtva vesszen, mint az öccse
Haláláért Ádámétól Kain.

ITHAMOR Jaj, uram!

BARABÁS Egy szót se érte, Ithamor. Haragszom,
Gyűlöletes lelkemnek és nekem,
S ha nem teszed meg azt, amire kérlek,
Azt kell hinnem, az életemre törsz.

ITHAMOR Hogy én, uram? Kirohanok a partra,
S a vízbe vetem magamat, ha kell;
Én mindent megteszek a kedvedért.

BARABÁS Hű Ithamor, nem is szolgálom, barátom,
Egyetlen örökösömmé fogadlak.
Amim csak van, tiéd, ha meghalok,
Míg élek, a fele. Kedvedre költs.
Nézd, átadom a kulcsaimat is.
Vegyél ruhákat. Legyen mindened,
Csak ne feledd megtenni azt, amit kell.
De vedd előbb le, s hozd ide nekem
A fazék rizst a tűzről, vacsoránkat.

ITHAMOR Előbbre való gazdám éhsége. Megyek, uram. *El*

BARABÁS Így fut a pénz után minden gazember,
Bár reményében lesz csak gazdagabb.
De csitt!

Jön Ithamor a fazékkal

ITHAMOR Behoztam, uram.

BARABÁS Jól van, Ithamor.
De hoztad a merőkanalat is?

ITHAMOR Igen, uram. Közmondásos, hogy annak, aki az ördöggel eszik,
hosszú kanala legyen. Hoztam egy merőkanalat.

BARABÁS Helyes, Ithamor. Ezt most tartsd titokban:
Hogy kedved teljék, mert nagyon szeretlek,
Megláthatod az Abigél halálát,
S biztos lehetsz, hogy örökölsz utánam.

ITHAMOR Uram, talán csak nem egy tányér rizskásával akarod megmér-
gezni? Attól csak még inkább él, meghízik és kigömbölyödik, jobban
a fejedre nő.

BARABÁS Ej, Ithamor, látod-e ezt?
Értékes jószág ez a por, olasztól

Vásároltam régebben Anconában:
Meggöti és megrontja ez a vért,
Mélyre ható méreg, de a hatása
Csak negyven óra múltán látható.

ITHAMOR De hogy adod be?

BARABÁS Játzsza, Ithamor:

Szokás Máltában épp ma – Szent Jakab
Estéjének nevezik – az apáca-
Zárdákba alamizsnát küldeni.
Vidd ezt el, s tedd le ott a többihez.
Van egy sötét nyílás, azon veszik be,
Nem is láthatják, hogy ki adja át,
És nem is kérdik tőle, hogy ki küldi.

ITHAMOR Hogy lehet ez?

BARABÁS Valamilyen szertartás bizonyára.

Ithamor, oda teszed az edényt.
Várj, fűszerezem meg előbb.

ITHAMOR Tegyed, uram, de hadd segítek én is.

Csak kóstoljam meg.

BARABÁS Kóstold! Hogy ízlik?

ITHAMOR Pompás, uram, sajnálok is egy fazék jó ételt így elpocsékolni.

BARABÁS Csitt, jobb így, mint magunknak tartani.

Biztos lehetsz, lesz ételed elég.
Tiéd erszényem, ládám, én magam.

ITHAMOR Jól van, uram, megyek.

BARABÁS Várj, Ithamor, megkavarom előbb.

Oly végzetes legyen, akár korty,
Amelyet Nagy Sándor vesztére hörpölt,
Úgy hasson, mint a Borgia óbora,
Mely megmérgezte volt apját, a pápát.
A hydra vére, Lerna mocsara,
Beléndek nedve, Cocytus párája,
A Styx vizének minden szörnyü mérge
Törjön fel a tüzes birodalomból,
Okádja ide mérgét, vesszen az,
Ki ellenségeként elhagyta apját!

ITHAMOR Szép áldást mondott! Leöntöttek valaha rizskását ilyen mártás-
sal? Mit kezdjek vele?

BARABÁS Kedves Ithamor, menj és tedd le ott,
És mihelyt végeztél, jöjj vissza gyorsan,
Mert lesz számodra más megbízatásom.
ITHAMOR Ez a ló-dózis egy flandriai ménest is megmérgezne. Elviszem
az apácáknak, hadd vegyék be.
BARABÁS És a ló-vészt a tetejébe. Menj!
ITHAMOR Megyek.
A béremet máris fizetheted. *El*
BARABÁS Majd bosszúval fizetek, Ithamor. *El*

5. SZÍN

Jön Farnese, Bosco, Lovagok, szemből egy Basa
FARNESE Basa, köszöntlek; hogy van Kalimasz?
Nos, milyen szél hozott Máltába újból?
BASA A szél, amely fúj szerte a világon:
Az aranyéhség.
FARNESE Arany, jó uram?
Keresd azt inkább Nyugat-Indiában,
Máltában aranyércet nem találsz.
BASA Azt üzeni Máltának Kalimasz:
A haladék, mit kaptatok, lejárt,
Váltátok hát be az ígéretet;
Azért küldtek, hogy az adót beszédjem.
FARNESE Basa, megmondom kurtán: nincs adó,
Ne éljen tőlünk vett sarcon pogány.
Inkább lerontjuk itt a falakat,
És földre döntjük szép templomainkat,
Mindenünket Szicíliába visszük,
Utat nyitunk a pusztító haboknak,
A védtelen partot megostromolva,
Öntse el árjuk ezt a szigetet.
BASA Jól van, ha egyezségünk sutba dobtad,
És megtagadtad az ígért adót,
A fal lebontásáról kár beszélned.
Nem kell nektek fáradnotok velem,
Ha eljön ide Kalimasz maga,
A tornyok ércgolyóktól omlanak le,
S a büszke Málta kihalt pusztaság lesz

E túrhetetlen pimaszság miatt.

Ég veletek. *El*

FARNESE Ég veled is.

Máltaiak, most készüljünk fel, illő

Üdvözlettel fogadni Kalimaszt.

Le a csapórácossal, az ágyukat

Töltsétek meg, elő a kardokat,

Fogadjátok mind harcra készen őket,

Vége szakadt a szövetségnek ezzel,

Most nincs más gondunk, csak a háború,

És nincs számunkra semmi kedvesebb.

Mind el

6. SZÍN

Jön Giacomo és Bernardino

GIACOMO Jaj, testvér, mind betegek az apácák,

És nincs rá gyógyszer, meg kell halniuk.

BERNARDINO Az apátnő hívatott, gyónni kíván;

Jaj, szomorú gyónás lesz ez nagyon.

GIACOMO Érettem meg a szép Mária küldött,

Hozzá megyek; valahol erre fekszik. *El*

Jön Abigél

BERNARDINO Mindenki meghalt már, csak Abigél nem?

ABIGÉL Meghalok én is, minden lépten érzem.

A barát hol van, akivel beszéltem?

BERNARDINO Egyik apácát ment meglátogatni.

ABIGÉL Őérte küldtem, ámde légy helyette

Lelkiatyám. Előljáróba' tudd meg,

Hogy jámbor és szeplőtlen életet

Éltem e házban, bánva bűneim.

De azelőtt...

BERNARDINO Mi volt?

ABIGÉL Úgy megbántottam a magas eget,

Hogy kétségbeesés kísért miatta,

Kivált egy vétkem kínoz módfelett.

Ismerted Mattiát és Lodovicót?

BERNARDINO Igen; mi van velük?

ABIGÉL Mindkettejüknek elígért apám.
Előbb Lodovicónak, akit én
Sosem szerettem. Szívem Mattiáé.
Apáca is csak őmiatta lettem.

BERNARDINO Beszélj, hogyan haltak meg?
ABIGÉL Féltékeny volt egymásra ez a kettő,
S apám csele folytán, melyet leírtam
Itt híven, egymást párbajban megölték. *[Papírt ad át]*

BERNARDINO Förtelmes gazság!
ABIGÉL Lelkem nyugalmaért gyónom meg ezt.
Ne fedd föl, akkor meghal az apám.

BERNARDINO A gyónástitkot nem szabad kiadni.
Kánoni törvény tiltja, s a papot,
Ki elárulja, kiveti az egyház,
Elítélik, és máglyán égetik meg.

ABIGÉL Így hallottam. Kérlek, tartsd hát titokban.
Szívemben érzem a halált. Barát,
Térítsd meg apámat, hogy üdvözüljön,
S tanúsítsd, hogy keresztényként halok meg. *(Meghal)*

BERNARDINO És szízen is; engem legjobban ez bánt.
A zsidóhoz megyek most, leteremtem,
Tanulja meg, hogy tőlem félni kell.
Jön Giacomo

GIACOMO Már mind halottak. Temessük el őket.
BERNARDINO Először ezt itt. Aztán jöjj velem,
Segíts a zsidót jól lehordani.

GIACOMO Miért, mit tett?
BERNARDINO Megreszketek, ha csak rágondolok.
GIACOMO Keresztre feszített egy gyermeket?
BERNARDINO Nem, rosszabb annál. Ám gyónástitok.
Tudod, halálom, hogyha fölfedem.
Jöjj, menjünk!
Mindketten el

NEGYEDIK FELVONÁS

1. SZÍN

Jön Barabás és Ithamor. Harangszó

BARABÁS Nincs szebb muzsika a lélekharangnál.

Halott apácákért mily édesen szól,

Máskor a hangja bádoglábasé.

Féltem, hogy nem hat rájuk az a méreg,

És hogyha mégis hat, nem jó irányban,

Mert évente dagadnak, mégis élnek.

Most mind halottak. Élő nem maradt.

ITHAMOR Derék dolog, uram; de gondolod, nem fog kitudódni?

BARABÁS Hogyan, ha mi ketten ki nem beszéljük?

ITHAMOR Énmiattam ne félj.

BARABÁS Ha félnék, elválnám a torkodat.

ITHAMOR És jól tennéd.

De a közelben is van egy kolostor,

Hadd mérgezzem meg a barátokat.

BARABÁS Nem kell: most, hogy meghaltak az apácák,

Meghalnak ők is bánatukban.

ITHAMOR Te nem bánkódsz a lányod halála miatt?

BARABÁS Egyetlen bánatom, hogy túl soká élt,

S keresztény lett mint született zsidó.

Cazzo, diavolo!

Jön a két Szerzetes

ITHAMOR Nézd csak, uram. Jön két ájtatos manó.

BARABÁS Éreztem a szagukat, ahogy jöttek.

ITHAMOR Micsoda orrod van! Gyere, menjünk innen.

BERNARDINO Megállj, zsidó, és tarts bűnbánatot!

GIACOMO Nagyot vétettél, és elkárhozol.

BARABÁS Félek, hogy megtudták a mérgezett rizst.

ITHAMOR Alighanem; beszélj szépen velük.

BARNARDINO Barabás, neked...

GIACOMO Úgy van, neked...

BARABÁS Igaz, van pénzem. És ha van, mi baj?

BERNARDINO Az, hogy te...

GIACOMO Úgy van, te...

BARABÁS Mért ennyi szó? Tudom, zsidó vagyok.

BERNARDINO A lányod...
 GIACOMO Úgy van, a lányod...
 BARABÁS Jaj, ne is említsd, megszakad a szívem.
 BERNARDINO Jusson eszedbe, hogy...
 GIACOMO Úgy van, jusson eszedbe, hogy...
 BARABÁS Uzsorás voltam, nem tagadhatom.
 BERNARDINO De képes voltál...
 BARABÁS Paráználkodni? Az másutt esett meg,
 A lány is már halott.
 BERNARDINO De, Barabás, jusson eszedbe Mattia és Don Lodovico.
 BARABÁS Miért, mi van velük?
 BERNARDINO Nem akarom azt mondani, hogy koholt kihívás miatt ösz-
 szekaptak.
 BARABÁS [*félre*] A lány meggyónt, elvesztünk mind a ketten,
 Szorul a szívem. Színészkedni kell.
 [*Fennhangon*] Szent fráterek, roppant súllyal nyomasztja
 Bűneim terhe lelkemet, bevallom.
 Nem késő már fölvennem a keresztet?
 Buzgó voltam mindig zsidó hitemben,
 Kőszívű a szegényhez, lelkem is
 Eladtam volna pénzért kapzsi módon.
 A százhoz még százat kizsigereltem,
 Ma vagyonom Máltában meghaladja
 Minden zsidóét. Ám mi a vagyon?
 Zsidó vagyok, így hát elkárhozott.
 Ha vezeklés feloldana a bűntől,
 Halálra ostoroznám önmagam.
 ITHAMOR [*félre*] Én is, de a vezeklés nem segít.
 BARABÁS Imádkoznék és szőrcsuhát viselnék,
 És térden csúsznék Jeruzsálemig.
 Borpincék, sok búzával teli hombár,
 Fűszerekkel zsúfolt boltok sora,
 Ládák aranypénzzel, aranyrudakkal,
 Nem is tudom, hogy mennyi gömbölyű
 Keleti drágagyöngy – mind-mind enyém;
 Tengernyi áru Alexandriában.
 Két jó hajóm indult ki tegnap innen,
 És tízezer koronát ér az útjuk.

Firenze, Antwerpen, Velence, London,
 Sevilla, Lübeck, Frankfurt, Moszkva, számos
 Város lakói közt sok az adósom,
 S nagy összegem van mindenütt a bankban.
 Én mindezt egy kolostornak hagyom,
 Hogy mint keresztény éljek ott tovább.

GIACOMO Jó Barabás, jöjj hát mihozzánk!
 BERNARDINO Jó Barabás, ne! Mihozzánk gyere!
 És Barabás, tudod...

BARABÁS Tudom, hogy nagy a bűnöm, jól tudom.
 Térítsetek meg! Mindenem tiétek.

GIACOMO Az ő szabályaik kemények ám.
 BARABÁS [*Giacomóhoz, halkan*] Hallottam, és veletek tartok inkább.

BERNARDINO Nincs rajtuk ing, és mezítlábasok.

BARABÁS [*Bernardinóhoz, halkan*] Az nem nekem való; döntöttem is:
 Te gyóntass, és tiéd a vagyonom.

GIACOMO Jó Barabás, gyere velem.

BARABÁS [*Bernardinóhoz, halkan*] Látod, választ kapott, és mégse megy.
 Ej, rázd le már, aztán menjünk haza.

GIACOMO [*halkan*] Éjjel nálad leszek.

BARABÁS [*Giacomóhoz, halkan*] Gyere hozzám ma éjjel egykor.

BERNARDINO [*Giacomóhoz*] Lódulj már innen!

GIACOMO A te kedvedért nem.

BERNARDINO Nem? Akkor én doblak ki, pernahajder.

GIACOMO Mit? Azt mondod, hogy pernahajder?
 (*Verekednek*)

ITHAMOR Válaszd szét őket, válaszd szét, uram.

BARABÁS Gyarlóság ez. Csituljatok, barátok.
 Bernardino fráter, menj Ithamorra.

[*Halkan*] Tudod szándékomat, hagyj most vele.

GIACOMO Mért itt a házban? Menjen a csudába!

BARABÁS Kap valamit, hogy fogja be a száját.
Ithamor és Bernardino el
 Még nem hallottam soha senki mástól,
 Hogy Szent Jakab rendjét leszólta volna.
 De gondolod, hogy hiszem egy szavát is?
 Testvér, megtérítetted Abigélt,

És köt a hála, hogy elnyerd jutalmad;
 Meg is kapod. Jöjj el okvetlenül!
 GIACOMO De mondd, kik lesznek a keresztszülőid?
 Meg is kell hogy gyóntassalak.
 BARABÁS Eh, a török lesz a keresztapám,
 De rendedből ne mondd el senkinek.
 GIACOMO Megbízhatasz bennem, Barabás. *E!*
 BARABÁS Nincs mért félnem, biztonságban vagyok,
 Akinek meggyónt, itt van most a házban.
 Megöljem, mielőtt megjön Giacomo?
 Olyasmit tervezek velük, amit
 Nem hallott még se zsidó, sem keresztény.
 Az meghal, mert megtérítette lányom.
 Ez túl sokat tud már, az életem
 Függsz tőle; nem kívánatos, hogy éljen.
 E két nagyokos elhiheti, hogy
 Feladom házam, kincsem, mindenem,
 Hogy böjtöljek és csapkodjam magam?
 No, nem. Bernardino, hozzád megyek most,
 Jóllakatlak étkekkel, szép szavakkal,
 Aztán én és hűséges törököm...
 Ezzel kész. Így helyes, hát minden így lesz.
Jön Ithamor
 Mondd, Ithamor, elaludt már a fráter?
 ITHAMOR Alszik már, ámde nem tudom, mi okból,
 Bármit tegyek, vetkőzni nem akar,
 Ruhában alszik, nem is bújík ágyba.
 BARABÁS A szerzeteseknél ez a szokás.
 Ha sejti tervünket, kiszabadulhat?
 ITHAMOR Nem hallhatják meg, bárhogy orditozzék.
 BARABÁS Igaz, azért is tettem őt oda.
 A többi szoba az utcára nyílik.
 ITHAMOR Ne töltsük az időt. Még mire várunk?
 Hadd lássam rángatózni már a lábát.
 BARABÁS Gyerünk, fiú.
 Le az övet! Köss szép hurkot belőle.
 Ébredj, barát!
Jön Bernardino

BERNARDINO Mi ez? Megfojtánátok?
ITHAMOR Bizony, mert gyónni szoktál.
BARABÁS Ne minket hibáztass, hanem a mondást:
Gyónj meg, és kössenek fel. Húzd szorosra!
BERNARDINO Az életemet akarod?
BARABÁS Húzd meg jól! Te a vagyonom akartad.
ITHAMOR S az életünket. Húzom én, uram. *[Megfojtja]*
Szép munka volt. Lám, nyoma sem maradt.
BARABÁS Ilyennek is kell lennie. Emeld föl!
ITHAMOR Ejnye, uram, hagyd, hogy rendezzem én.
Támasszuk a botjára, így. Remek!
Úgy áll itt, mintha szalonnára várna.
BARABÁS Ki hinné a fráterről, hogy nem él?
Hány óra lehet, kedves Ithamor?
ITHAMOR Éjfél után egy.
BARABÁS Nem lehet akkor messze Giacomo sem.
Mindketten el. Jön Giacomo
GIACOMO Itt az idő, mikor dolgom bevégeztem.
Szép óra! Megtérítetek egy hitetlent,
És kincstárunkba vihetem a pénzét.
De csitt! Ez itt nem Bernardino? Ő az;
Hallotta, hogy ide jövök ma éjjel,
Itt vár tehát, hogy célomtól elüssön,
Ne engedjen eljutni a zsidóhoz.
Bernardino!
Egy szót se szólsz? Nem látlak, azt hiszed?
Félre az útból, azt tanácsolom.
Hát mégsem? Akkor erővel megyek.
Nézd a markomban ezt a jó botot.
Úgy tarts fel, hogy nyomban megkóstolod.
Megüti Bernardinót, az elesik
Jön Barabás [és Ithamor]
BARABÁS Mi van itt, Giacomo? Mit cselekedtél?
GIACOMO Megcsaptam azt, aki megcsapna engem.
BARABÁS Ki ez, Bernardino? No, ezt megölted.
ITHAMOR Az ám, uram, megölte. Nézd, az orrán folyik ki az agyveleje.
GIACOMO Jó urak, megtörtént, de nem tudja senki rajtatok kívül. Elme-
nekülhetek.

BARABÁS Hogy a szolgálammal ott lógjunk majd melletted.

ITHAMOR Azt nem; cipeljük bíró elé.

GIACOMO Jó Barabás, engedj el.

BARABÁS Nem, megbocsáss. Nem játszom ki a törvényt.

Én kénytelen vagyok elmondani,
Hogy nem hagyott békén Bernardino,
Térjek ki kereszténynek, hát kizártam,
S ő itt ült. Én, hogy szavamat betartsam
És átadjam rendednek kincseim,
Jószágaim, fölkeltem jó korán,
Hogy elmenjek a kolostorba hozzád.

ITHAMOR Gyalázat, keresztény lennél, uram,

Amikor ördögök a szent barátok, és egymást ölik?

BARABÁS Rossz példa ez, zsidó maradok inkább.

Az Isten óvjon! Gyilkos egy barát?

Láttak-e már ilyen tettet zsidótól?

ITHAMOR Egy török sem tehetne rajta túl.

BARABÁS Holnap törvéynap; ott van a helyed.

Segíts elvinni innen, Ithamor.

GIACOMO Én szent személy vagyok. Ne lapogass!

BARABÁS Lapogat majd a törvény jó okon.

Sírni tudnék siralmas sorsodon.

Vedd fel a botját, vigyük azt is el.

A törvénynek mindent ismerni kell.

Mindketten el

2. SZÍN

Jön a Kurtizán (Bellamira) és Erszénylesi

BELLAMIRA Erszénylesi, megtaláltad Ithamort?

ERSZÉNYLESI Meg.

BELLAMIRA Átadtad a levelemet?

ERSZÉNYLESI Át.

BELLAMIRA Mit gondolsz, eljön?

ERSZÉNYLESI Azt hiszem. De mégse mondhatom, mert amikor olvasta,
olyan volt, mint aki egy másik világba pottyant.

BELLAMIRA Ugyan miért?

ERSZÉNYLESI Mert hogy olyan hitvány szolgának, mint ő, ilyen nagy em-
ber visz levelet, mint én, ilyen szépséges dámától, mint te vagy.

BELLAMIRA És mit szolt?

ERSZÉNYLESI Egy szót se, csak bólogatott, mintha azt mondaná: „Igazán?”

Így hagytam ott, meg se tudott nyikkanni az én rettentő képem láttán.

BELLAMIRA Hol találtad?

ERSZÉNYLESI A magam birtokán, negyvenlábnyira az akasztófától, ahol a nyaka éppen tapasztalatot szerzett, mivel egy fráter kivégzését nézte, akit régi vagány-mondással köszöntöttem: *hodie tibi, cras mihi*⁴, aztán a bakó irgalmára hagytam. De hogy megvolt a dolog, látod, már jön is.

Jön Ithamor

ITHAMOR Nem láttam még embert, aki ilyen türelemmel fogadta a halált, mint ez a fráter. Kész lett volna leugrani, mikor még a nyakán sem volt a hurok. Mikor a bakó rátette a kötél-gallért, úgy kezdte hadarni az imáit, mintha valamit segített volna. Csak menjen, ahova tetszik, én ugyan nem szegődöm a nyomába. Most jutott eszembe, a kivégzésre menet egy fickó állt elém, olyan bajusszal, mint a holló szárnya, a dákosának a markolata, mint a tepsí, és egy levelet adott át valami Dellamira nagysámtól; úgy köszöntött, mintha tisztára akarná nyalni a csizmámat. Így hát eljöttem a nőhöz. Nem értem, mi oka lehet. Talán többet lát bennem, mint én magamban, mert azt írja, első látásra belém szeretett. És ki ne becsülné az ilyen szerelmet? Itt a háza, itt jön ő maga, és szeretnék most eltűnni innét. Nem vagyok méltó, hogy rávessem a szemem.

ERSZÉNYLESI Itt az úriember, akinek írtál.

ITHAMOR Úriember? Ez csúfolkodik. Miféle úr lehet egy szegény török, tíz garással a zsebében? Lelépek.

BELLAMIRA Ugye, milyen édes fiú, Lesi?

ITHAMOR Ni csak, édes fiú. [*Erszényleséhez*] Nem hoztál levelet az édes fiúnak, uram?

ERSZÉNYLESI Hoztam, uram, ettől az úri hölgytől, aki velem és az egész családdal együtt szolgálatodra áll.

BELLAMIRA Bár a női szemérem gátolna, nem tudom tovább tartóztatni magam. Isten hozott, édes szerelmem.

ITHAMOR [*félre*] Tiszta vagyok, vagy koszos, nem is tudom.

BELLAMIRA Hová sietsz máris?

⁴ Ma neked, holnap nekem (lat)

ITHAMOR [*félre*] Megyek, lopok egy kis pénzt a gazdántól, hogy kicsinosítsam magam. [*Fennhangon*] Kérlek, bocsáss meg, utána kell néznom egy hajó-kirakodásnak.

BELLAMIRA Oly szívtelen tudsz lenni, hogy így elhagysz?

ERSZÉNYLESI Ha tudnád, mennyire szeret, uram!

ITHAMOR [*félre*] Mit bánom én, mennyire szeret! [*Fennhangon*] Édes Allamira, bárcsak enyém lenne a gazdám vagyona a kedvedért!

ERSZÉNYLESI Te megszerezheted, ha akarod.

ITHAMOR Ha föld felett volna, meg is szerezném, de elrejtí és betemeti, mint fogoly a tojásait, a föld alá.

ERSZÉNYLESI És nem lehet kitudni?

ITHAMOR Semmiképpen.

BELLAMIRA [*Erszényleséhez, halkán*] Most mit kezdjünk a semmirevalóval?

ERSZÉNYLESI [*halkán*] Bízd csak reám; beszélj szépen vele.

[*Ithamorphoz*] De tudod egy-két titkát a zsidónak,
S ha kikotyognád, árthatnál vele.

ITHAMOR Az ám, mint... elég, ne többet! Rászorítom, hogy nekem adja mindennek a felét, és még örülhet, hogy megússza ennyivel. Tollat és tintát! Írok neki. Lesz pénzünk mindjárt.

ERSZÉNYLESI [*tollat, tintát, papírt hoz*]

Száz koronát kérj legalább.

ITHAMOR (*ír*) Tíz... száz... ezer koronát, Barabás úr...

ERSZÉNYLESI Ne alázatoskodva: fenyegetve!

ITHAMOR Száz koronát küldj gyorsan, Barabás.

ERSZÉNYLESI Kétszázat legalább.

ITHAMOR Küldj háromszázat a küldönccel, ez lesz a biztosítékod. Ha nem... a te bajod.

ERSZÉNYLESI Mondd, hogy megvallod.

ITHAMOR Másként mindent megvallok. – Tűnj el, és térj is vissza gyorsan.

ERSZÉNYLESI Bízd rám. Tudom a módját, ehhez értek. *El*

ITHAMOR Fene egye meg a zsidót!

BELLAMIRA Jöjj, kedvesem, heverj le az ölembe.

Cselédeim hol vannak? [*Szolgák jönnek*] Lakomát!

Jöjjön a kalmár, hozzon selymeket.

Ne járj rongyokban, Ithamor, szerelmem.

ITHAMOR Jöjjön vele tüstént az ékszerész is. [*Szolgák el*]

BELLAMIRA Nincs férjem, édesem, te leszel az.

ITHAMOR Remek; itt hagyjuk e nyomoru földet,

Borítson Görögország szép ege,

Jaszon leszek, és aranygyapja te.

A rétre ott színes szőnyeg terül,

Bacchus szőlője nő köröskörül,

Káprázatos zöld erdő és berek,

Te istennőm, én Adonis leszek.

A kankalinmezők, gyönyörű kertek

Szittyó helyett cukornádat nevelnek.

Zeusz ege alatt egy dús ligetben

Éljünk forró szerelemben mi ketten.

BELLAMIRA Hová nem mennék én el Ithamorra?

Jön Erszénylesi

ITHAMOR Nos, van pénz?

ERSZÉNYLESI Van.

ITHAMOR Könnyen jött? Könnyen adta tejét a tehén?

ERSZÉNYLESI Mikor a levelet olvasta, megmeredt a tekintete, és dobban-
tott egyet, aztán elfordult. Megragadtam a szakállát, és *így* néztem rá,
azt mondtam, legokosabb, ha ideadja. Erre átölelt és megcsókolt.

ITHAMOR Inkább félelmében, mint szeretetből.

ERSZÉNYLESI Aztán zsidó módra heherészett és vihogott, és azt mondta,
engem is szeret a kedvedért, mert hogy hűséges szolgája voltál.

ITHAMOR Annál inkább gazság, hogy ilyen szűken tart. Szép summát kap-
tál, mi?

ERSZÉNYLESI Végül adott tíz koronát.

ITHAMOR Tízet? Nem hagyok neki egy árva fityinget sem. Adj egy papír-
lapot! Országot érő aranyat kapunk ezért.

ERSZÉNYLESI Írj ötszáz koronát.

ITHAMOR [*ír*] Te zsidó, ha kedves az életed, küldj ötszáz koronát, és adj a
küldöncnek százat. [*Erszénylesihöz*] Mondd meg neki, hogy minden-
áron meg kell kapnom.

ERSZÉNYLESI Biztosítalak, hogy megkapja uraságod.

ITHAMOR Ha megkérdeznéd, miért kérek ilyen sokat, mondd, hogy utálok
egy sort is leírni száz koronán alul.

ERSZÉNYLESI Gazdag költő lenne belőled, uram. Megyek. *El*

ITHAMOR Vedd ezt a pénzt, költsd el a kedvemért.

BELLAMIRA Téged becüllek, nem a pénzedet.
Bellamirának ennyi csak a pénz, *(Ledobja)*
De te magad... *(Megcsókolja)*
ITHAMOR Egy csók megint. Bizsergeti az ajkam.
Hogy' néz! A szeme csillagként ragyog.
BELLAMIRA Jöjj, menjünk beljebb, feküdjünk le együtt.
ITHAMOR Bár tízezer éj olvadhatna egybe,
S hét év után ébrednénk fel csupán.
BELLAMIRA Csibész te, lakoma után az alvás.
Mindketten el

3. SZÍN

Jön Barabás, levelet olvas

BARABÁS „Barabás, küldj háromszáz koronát.”
Barabás, szimplán? Átkos kurtizán!
Ő nem hívott Barabásnak soha.
„Különben vallok.” Ez meg is teszi.
Csak kapjam el, *coup de gorge* jár ezért.
Borzas, rongyos szolgát küldött ide,
Ki rettentő szakállát ráncigálja
Beszéd közben, s füle köré csavarja;
A képén jó pár kardot köszörültek,
Kezén vágások, több ujját lenyesték,
A szava disznóröfögés; olyan,
Mint aki piszkos mesterséget folytat,
S harapós kedvű; egy ilyen gazember
Toppant be hozzám, száz rossz kurva férje,
Hogy elvigyen háromszáz koronát.
De azt remélem, nem lesz ott sokáig,
S ha visszajön majd... bárcsak volna itt!

Jön Erszénylesi

ERSZÉNYLESI Zsidó, több pénz kell.
BARABÁS Minek? Talán neked is kell belőle?
ERSZÉNYLESI Nem, de háromszáz nem elég neki.
BARABÁS Nem elég, uram?
ERSZÉNYLESI Nem, uram, ezért kapnom kell még ötszázat.
BARABÁS Már inkább...

ERSZÉNYLESI Szóval, uram, jó lesz elküldeni.

Itt a levele.

BARABÁS Mért nem jött érte ő maga? No, mondd meg,
Csak jöjjön és vigye. Amit neked szánt,
Megkapod.

ERSZÉNYLESI És a többit is, különben...

BARABÁS [*félre*] Ki kell valahogy tennem ezt a fickót.

[*Fennhangon*] Velem ebédelnél, uram? Nagyon
Szívesen látlak (*félre*) méreggel.

ERSZÉNYLESI Nem, Isten mentsen. Megkapom a pénzt?

BARABÁS Nem lehet, sajnós. Elveszett a kulcs.

ERSZÉNYLESI Ha csak ez a baj, fel tudom én nyitni a lakatot.

BARABÁS És felmászni a boltom ablakáig? Érted, mire célozok, nem?

ERSZÉNYLESI Eleget tudok ahhoz, hogy ne emlegesd nekem a boltodat. Ide
a pénzt, zsidó, vagy hatalmamban van kinyírni téged.

BARABÁS Elárultak.

Nem is ez az ötszáz korona fáj.
Ez hidegen hagy. Az dühít csupán,
Hogy aki tudja, úgy szeretem őt,
Mint önmagam, parancsolgat nekem.
Tudod, uram, nincs gyermekem, s ki másra
Hagyhatnám mindenem, mint Ithamorra?

ERSZÉNYLESI Sok a duma, és pénz sehol. A pénzt!

BARABÁS Alázattal üdvözlöm őt, uram,
S úrnódet is, bár ismeretlenül.

ERSZÉNYLESI Szólj, megkapom, uram?

BARABÁS Itt van, uram. [*Pénzt ad neki*]

[*Félre*] Hogy meg kell válnom ilyen sok aranytól!

[*Fennhangon*] Vigyed, oly szívesen adom, (*félre*) ahogy

Bitón látnálak. [*Fennhangon*] Elful a szavam.

Nem szerettek még szolgát nála jobban.

ERSZÉNYLESI Tudom, uram.

BARABÁS Kérlek, uram, mikor tisztelsz meg újra?

ERSZÉNYLESI Hamar – a költségedre. Isten áldjon. *El*

BARABÁS A saját költségedre, hogyha jössz.

Megkínóztak valaha így zsidót?

Hogy bezsebeljen egy koszos gazember

Háromszáz, és még ötszáz koronát!

Módot kell lelnem, hogy megszabaduljak
Tőlük sürgősen; amilyen gazember,
Kibeszél rólam mindent, s meghalok.
Tudom már.
Álruhát öltök, úgy megyek kilesni,
Hogy mulat a szolgám a pénzemen. *El*

4. SZÍN

Jön a Kurtizán, Ithamor és Erszénylesi

BELLAMIRA Mutasd meg, hogy szeretsz, idd ki fenéig.
ITHAMOR Te így beszélsz? No, jó. De idehallgass! *(A fülébe súg)*
BELLAMIRA Meglesz az is.
ITHAMOR Akkor iszom reád. Ennyit neked.
BELLAMIRA Én csak tele pohárral, vagy sehogy.
ITHAMOR Itt van. Ha szeretsz, egy cseppet se hagyj.
BELLAMIRA Szeretlek-e? Három pohárral adj.
ITHAMOR Ötvenhárom tucattal, úgy szeretlek!
ERSZÉNYLESI Nagyokat mondsz, akárcsak egy lovag.
ITHAMOR Ej, *rivo castiliano*, aki férfi!
BELLAMIRA Most a zsidóhoz.
ITHAMOR Fel! A zsidóhoz! Küldje azt a pénzt.
ERSZÉNYLESI De mit teszel, ha mégse küldené?
ITHAMOR Én semmit, de tudom, amit tudok. Gyilkos.
BELLAMIRA Nem hittem volna, hogy ilyen belevaló férfi.
ITHAMOR Ismerted te is Mattiát és a kormányzó fiát. Mi mind a kettőt meg-
öltük, pedig egy ujjal sem nyúltunk egyikhez sem.
ERSZÉNYLESI Ez már derék dolog!
ITHAMOR Én vittem el a főzetet, ami az apácákat megmérgezte, aztán ő
meg én rövid úton megfojtottunk egy barátot.
BELLAMIRA Csak ti ketten?
ITHAMOR Mi ketten. Nem tudódott ki, és tőlem nem is tudja meg senki.
ERSZÉNYLESI *(halkan Bellamirához)* Majd tőlem a kormányzó.
BELLAMIRA *(halkan Erszényleséhez)* Helyes. De előbb több pénzt kell sze-
reznünk.
[Fennhangon] Jöjj az ölembe, édes Ithamor.
ITHAMOR Szeress, drágám; szóljon zene szünetlen,
Míg elnyúlok édességes öledben.
Jön Barabás álruhában, lanttal

BELLAMIRA Egy francia! Halljuk, mit tudsz, mutasd meg.
 BARABÁS Egy perc, előbb fel kell hangolni lantom.
 ITHAMOR Iszol-e, francia? Nesze; a rosseb ebbe a részeg csuklásba!
 BARABÁS Gramercy, monsieur.
 BELLAMIRA Erszénylesi, kérd meg a lantost, adja nekem a csokrot a ka-
 lapjáról.
 ERSZÉNYLESI Barátom, add úrnőmnek a virágod.
 BARABÁS *A votre commandement, madame.*⁵
 BELLAMIRA Mily édes illata van a virágnak!
 ITHAMOR Mint a szádnak; nincs ahhoz fogható.
 ERSZÉNYLESI Piha, én bűzét érzem inkább.
 BARABÁS [*félre*] Most bosszút álltam hát mindnyájukon.
 Megmérgeztem: halál volt ez az illat.
 ITHAMOR Zendíts rá, lantos, vagy belevágom a macskabél-húrjaidat a ko-
 csonyába.
 BARABÁS *Pardonnez-moi*, nincsen hangolva még, csak egy perc,
 Azonnal.
 ITHAMOR [*Erszényleséhez*] Egy koronát neki, s tölts még nekem bort.
 ERSZÉNYLESI Fogd, két korona. Kezdd már!
 BARABÁS (*félre*) Milyen bőkezűen adja a csirkefogó a saját pénzemet.
 [*Játszik a lanton*]
 ERSZÉNYLESI Úgy látom, fürgén jár az ujja.
 BARABÁS (*félre*) Mint a tiéd, mikor loptad a pénzemet.
 ERSZÉNYLESI Be gyorsan fut a húrokon.
 BARABÁS (*félre*) Te gyorsabban futottál, mikor kidobtad az aranyamat az
 ablakon.
 BELLAMIRA Régóta vagy Máltában, muzsikus?
 BARABÁS Két, három, négy hónapja van, madame.
 ITHAMOR Ismersz egy Barabás nevű zsidót?
 BARABÁS Nagyon jól, monsieur, nem szolgálja vagy te?
 ERSZÉNYLESI Szolgálja?
 ITHAMOR Semmibe veszem a parasztot, így mondd.
 BARABÁS (*félre*) Ezt tudja már.
 ITHAMOR Furcsa szokása van ennek a zsidónak: szózott sáskán és gomba-
 tönkből készült mártáson él.
 BARABÁS (*félre*) Pizok gazember! A kormányzó sem étkezik jobban, mint én.

⁵ Parancsára, asszonyom (fr)

ITHAMOR Nem volt rajta tiszta ing, amióta körülmetélték.
 BARABÁS *(félre)* A kófic! Napjában kétszer váltok.
 ITHAMOR Azt a kalapot, amit visel, még Júdás hagyta a fa alatt, mikor felkötötte magát.
 ITHAMOR *(félre)* A Nagy Kántól kaptam ajándékba.
 ERSZÉNYLESI Rohadt alak. Hová, hová, lantos?
 BARABÁS *Patrdonnez-moi, monsieur*, nekem nincs jól. *El*
 ERSZÉNYLESI Ég áldjon, lantos. – Még egy levelet a zsidónak.
 BELLAMIRA Még egyet, drágám, de csípős legyen.
 ITHAMOR Nem, most élőszóval üzenek neki. Mondd, hogy adjon a kezébe ezer koronát, annak okán, hogy az apácák szeretik a rizst, hogy Bernardino fráter a ruhájában aludt. Bármelyik ok megteszi.
 ERSZÉNYLESI Bízd csak rám, ráolvasom én, tudom már, mit jelent.
 ITHAMOR Azt, amit kell. Menjünk be, angyalom.
 Zsidót kinyírni nem bűn: irgalom.
Mind el

ÖTÖDIK FELVONÁS

1. SZÍN

Jön a Kormányzó (Farnese), Lovagok, Martín Del Bosco és Tisztek
 FARNESE Urak, ragadjon most mindenki fegyvert,
 Álljatok készen Málta védelmére.
 Legyünk elszántak, túl soká időzött
 Kalimasz, s vagy megvívja már a várost,
 Vagy meghal itt, a falaink előtt.
 ELSŐ LOVAG Hát meghal, mert mi soha fel nem adjuk.
Jön a Kurtizán (Bellamira) és Erszénylesi
 BELLAMIRA Engedjete a kormányzó elé.
 FARNESE El kell kergetni. Ez egy kurtizán.
 BELLAMIRA Bármi vagyok, kormányzó, hadd beszéljek.
 Hírt hozok, hogy ki ölte meg fiad.
 Nem Mattia, a zsidó volt a tettes.
 ERSZÉNYLESI Nemcsak megölte ezt a két urat,
 Megmérgezte lányát s minden apácát,
 Megfojtott egy frátert, s nem is tudom,
 Mit művelt még.

FARNESE Ha volna rá bizonyosság...

BELLAMIRA Van, jó uram. Házamban van a szolga,
Ki eszköze volt, az mindent kivall.

FARNESE Ide velük! – Tartottam e zsidótól.
Tisztek el, aztán hozzák Barabást és Ithamort

BARABÁS Ne húzzatok, kutyák! Megyek magamtól.

ITHAMOR Nem tudok így lépést tartani, biztos.
Jaj, a hasam!

BARABÁS Egy szem porral több, s rendben lenne minden.
Átkozott hülye voltam!

FARNESE Tüzet! Izzó vasat! A kínpadot!

ELSŐ LOVAG Várj még, uram, talán anélkül is vall.

BARABÁS Vallani? Mit beszélsz, uram? Ki valljon?

FARNESE Ti ketten; megöltétek a fiam.

ITHAMOR A bűnös ő, uram: fiadat s Mattiát
Egyformán eljegyezte Abigéllal.
Kieszelt egy hamis kihívást.

BARABÁS A kihívást ki vitte el?

ITHAMOR Én vittem el, bevallom. Ám ki írta?
Ő, aki megfojtotta Bernardinót,
Mégmérgezte lányát s a sok apácát.

FARNESE Vigyétek innen! Látni is halál.

BARABÁS Ugyan mért? Emberek, hallgassatok meg!
Ez kurtizán, és tolvaj az a másik,
Ez itt a szolgám volt. Törvény szerint
Nem lehet ártalmamra egyikük sem.

FARNESE Vigyétek, mondtam! Majd törvényt teszünk.

BARABÁS Tegyétek, ördögök! Azértis élek.
Ezeknek lelke rajta, mit beszélnek!
(*Félre*) Remélem, hat a mérgezett virág.
[Tisztek el Barabással, Ithamorra, Bellamirával és Erszénylisesivel]
Jön Caterina

CATERINA A zsidó ölte meg hát Mattiát?
Farnese, a fiad volt gyilkosa.

FARNESE Madame, légy türelemmel, a zsidó volt;
Ő írta meg a bajszerző kihívást.

CATERINA Hol a zsidó? Hol van most az a gyilkos?

FARNESE Tömlöcben, míg törvény ítél fölötte.

Jön az Első Tiszt

ELSŐ TISZT Uram, a kurtizán s szolgálja meghalt;
Halott a török s Barabás zsidó is.

FARNESE Halott?

ELSŐ TISZT Halott, uram, hozzák is már a testét.

BOSCO Különös ez a hirtelen halál.

Tisztek jönnek Barabás holttestével

FARNESE Ne csodálkozz, uram: ítelt az ég.

Haláluk is méltó az életükhöz.

De meghaltak, temessük hát el őket.

A zsidót dobjátok le a falakról

Prédául a keselyűknek s vadaknak.

Mi induljunk, hogy védjük ezt a várost.

Barabás kivételével mind el

[Inkább: Barabást kiviszik, és mind el. Színváltás: a városfal alatt]

BARABÁS *[a földön hever, feléled]*

Magamban? Álomital, jól hatottál.

Az átkos városon most bosszut állok:

Segítek behatolni Kalimasznak,

Megölni minden asszonyt, gyermeket,

Templomot, házat dúlni, gyújtogatni,

És visszaszerzem kincsem, birtokom.

A kormányzót lássam rabszolgaként

Evezni gályán, holtra ostorozva.

Jön Kalimasz, Basák, törökök

KALIMASZ Ki ez? Egy kém talán?

BARABÁS Az, aki jó helyet kémlel ki nektek,

Ahol bejuttok s a városra törtök.

A nevem Barabás, zsidó vagyok.

KALIMASZ Akinek, hallom, mindenét eladták,

Hogy adópénzre váltsák?

BARABÁS Én vagyok.

Rabszolgámat felbérelték azóta,

Hogy ezer gaztett vádját szórja rám.

Bezártak, ám kicsúsztam a kezükből.

KALIMASZ Megszöktél börtönödből?

BARABÁS Nem, uram.

Mák s mandragóra levétől olyan mély

Álomba estem, hogy holtnak hihettek,
S ledobtak a falról. Akárhogy is volt,
A zsidó itt van, rendelkez vele.

KALIMASZ Derék dolog. De mondd meg, Barabás,
Kezünkre tudod játszani a várost?

BARABÁS Ne félj, uram; a zsilipnél üreg van
A sziklában, szándékosan kivájták,
Hogy utat nyissanak a városi
Folyóvíznek s közcsatornáknak.
Amíg ostromlod kint a falakat,
Beviszek ötszáz katonát a résen,
Benyomulunk a város közepéig,
Megnyitjuk a kaput, hogy jöjjetek be,
És ezzel a tiétek lett a város.

KALIMASZ Ha ez igaz, te kormányzó leszel.

BARABÁS És ha nem igaz mégsem, meghalok.

KALIMASZ Magad mondtad. – Rohamra, lovagok!
Mind el

2. SZÍN

Harci riadó. [Kalimasz és] törökök jönnek Barabással; Farnese és a Lovagok mint foglyok

KALIMASZ Keresztények, ne büszkélkedjete most,
Kolduljatok a győztestől kegyelmet.
Reménykedtek még a dölyfös spanyolban?
Beszélj, Farnese. Nem lett volna jobb
Szavadnak állni, mint megjárni így?

FARNESE Mit mondjak? Elfogtál, el kell viselnünk.

KALIMASZ Úgy, úgy, gazok, s török iga alatt
Dühünk súlyát jajgatva hordani.
Barabás, téged, úgy, amint ígértem,
Érdemedért kormányzóvá teszünk.
Ezekkel bánj tetszés szerint.

BARABÁS Köszönöm, jó uram.

FARNESE Jaj, végzetes nap! Ilyen áruló,
Istentelen zsidó kezére jutni!
Zúdíthat ránk nagyobb csapást az ég?

KALIMASZ Így parancsoljuk. Barabás, neked
Testőrként janicsárjainkat adjuk.
Úgy bánj velük, ahogy veled mi bántunk.
Menjünk, basák, járjuk be most a feldúlt
Várost, és mérjük fel a rombolást.
Ég áldjon, jó zsidó, nagy Barabás.

BARABÁS Kísérjen jó szerencse, Kalimasz.

Kalimasz és Basák el

És most biztonságunk végett vigyétek
A kormányzót és alvezéreit
Tömlöcbe, minden emberükkel együtt.

FARNESE Alávaló, még bosszút áll az ég.

Barabás kivételével mind el

BARABÁS Elég! El innen! Ingerel, ha látom.

Ravaszágom nem holmi szimpla ranghoz,
Nem köznapi álláshoz juttatott.

Most Málta kormányzója lettem, ámde
Gyűlölnék Máltában, ezért veszélyben
Az életem. És mi hasznod van abból,
Hogy kormányzó lettél, szegény zsidó,
Ha kedvük szerint bánnak életeddel?

Nem, Barabás, meg kell fontolni jól;
Hamissággal szerezted ezt a rangot,
Fortélyos ésszel őrizd meg magadnak;
Vagy legalább potyára ne veszítsd el,
Mert az, ki méltóságban él, s barátira
Sem tett szert, és zsákját sem tömte meg,
Csak olyan, mint Aesopus szamara,
Mely kenyeret és bort cipelve izzad,
S mikor letette, bogáncsot ropogtat.
De Barabásnak több esze lesz ennél.
Kezdj hozzá, mert az alkalom elillan.
El ne szalaszd, hogy később arra ébredj:
Nagyot akarsz, de el nem érheted.
Hozzátok ide!

Jön Farnese őrséggel

FARNESE Uram!?

BARABÁS Igen, urad! Tanulja meg a rab.
Kormányzó, jöjj ide! – Ti menjetek! *Őrség el*
Hallgasd meg, hogy miért hívattalak:
Látod, kezemben most az életed
És Málta boldogsága, Barabás
Kedve szerint rendelkezhet velük.
Mondd meg, kormányzó, légy őszinte hozzám:
Te mit gondolsz, mi vár rád és reá?

FARNESE Azt, Barabás: hatalmadban vagyunk,
Így Málta végromlását láthatom csak,
És kegyetlenséget remélhetek;
Nem hízelgek, nem félek a haláltól.

BARABÁS Szép, szép, kormányzó. Ejnye, ne dühösködj,
Az életeddel nincs mit kezdenem,
Csak élj tovább, az *én* javamra élj.
És Málta romlásáról szólva, mondd,
Nem lenne Barabástól balgaság,
Ilyen remek helyről lemondani?
Hiszen te mondtad, hogy e szigeten,
Itt Máltában szereztem nagy vagyont,
E városban vívtam ki annyi mindent,
És kormányzótok lettem ráadásul;
Meglátjátok, hogy mindezt nem felejtem:
Bajban mutatkozik meg a barát,
S én meggyógyítom városunk baját.

FARNESE Barabás elhárítná Málta vesztét?
Keresztényhez jó lenne Barabás?

BARABÁS Mit adsz, kormányzó, ha módját lelem,
Hogy leoldozzam a rabság igáját,
Mit a török vetett Máltára s rád?
Hogyha kezédbe adom Kalimasz
Életét, foglyul ejtem seregét,
A városon kívül egy házba zárom
A katonáit, és megégetem?
Mit adsz annak, ki ezt véghezviszi?

FARNESE Hajtsd csak mind végre, amit összehordasz,
Legyen őszinte az ajánlatod,
Én elküldök a polgárokhoz akkor,

És levelemmel nagy pénzösszeget
 Gyűjtök neked titkon jutalmadul.
 Csak tedd meg, s légy kormányzó is tovább.
 BARABÁS Tedd meg te is, Farnese, s légy szabad.
 Elengedlek, kormányzó. Élj velem.
 Járj a városban, menj barátaidhoz.
 De levelet ne küldj nekik, magad menj,
 S hadd lássam, mennyi pénzt tudsz összeszedni.
 Itt a kezem: Máltát felszabadítom;
 Úgy visszük véghez: fényes lakomára
 Hívom az ifju Szelim Kalimaszt.
 Ott leszel majd te is, hogy végrehajtsuk
 A tervet, melyet elmondok neked;
 Az életedre csöppet sem veszélyes,
 S ígérem: Málta szabad lesz örökre.
 FARNESE Itt a kezem. Barabás, higgy nekem,
 Ott leszek, és teszem, amit kívánsz.
 No, de mikor?
 BARABÁS Kormányzó, most azonnal.
 Mert Kalimasz, ha a várost bejárta,
 Nyomban hajóra száll és haza indul.
 FARNESE Barabás, én is indulok a pénzért,
 És még ma este elhozom neked.
 BARABÁS Csak ügyesen. Farnese, áldjon ég. *Farnese el*
 Lám, zökkenő nélkül megy a dolog.
 Egyik sem kedves, s mindkettővel élek,
 Így hasznosítom ravaszágomat.
 És akitől legtöbbet nyerhetek,
 Az lesz barátom.
 Hogy így éljen, megszokta a zsidóság –
 De ezt teszik a keresztények is.
 És most, hogy a tervet valóra váltsuk,
 Előbb lepjük meg Szelim katonáit,
 Aztán ételt, italt a lakomához,
 Minden legyen a kellő pillanatban.
 Nem kenyerem az óvatoskodás.
 Tervem titkos célját én ismerem –
 A tanúság rá életük legyen. *El*

3. SZÍN

Jön Kalimasz Basákkal

KALIMASZ Megnéztük hát a várost és a zsákmányt,
Elrendeltük, hogy hozzák helyre mindazt,
Mit rommá lőttünk katapultjainkkal
És ágyúinkkal, mielőtt bejöttünk.
A várost két magas torony uralja,
És tiszta képet nyertem helyzetéről,
Hogy mily biztos fekvésü a sziget
A Földközi-tenger vizében, kisebb
Szigetek védőfalával, mögötte,
Calabria felé, Szicíliával,
Szirakuzai Dionysius
Földjével; csoda is, hogy így bevettük.

Jön egy Küldönc

KÜLDÖNC Én Barabás kormányzótól hozok
Üzenetet a dicső Kalimasznak.
Hallotta, hogy ura tengerre száll,
Törökországba készül elhajózni,
S alázattal kéri felségedet,
Jöjj el szerény várába lakomára,
Mielőtt elhagynád a szigetet.

KALIMASZ A várában lakomázzam vele?
Attól tartok, hogy egy frissen kifosztott,
Harcos városban lakomára menni
Sokba kerül s bonyodalmas dolog;
De szívesen elmennék Barabáshoz,
Mert jó szolgálatot tett ő nekünk.

KÜLDÖNC A kormányzó azt mondja még, Szelim:
Van neki a boltjában egy olyan nagy,
Olyan értékes, szép keleti gyöngye,
Hogy bármilyen szerényen felbecsülve,
Az ára elég, hogy egy hónapig
Ellássa Szelimet a seregével.
Alázattal kér hát, ne menj el innen,
Amíg ő vendégül nem láthatott.

KALIMASZ Nem lakomázhat itt sereg, hacsak
Az utcán nem állítanak fel asztalt.

KÜLDÖNC Szelim, tudnod kell, hogy van egy kolostor
Egy városon kívüli épületben;
A sereg ott lesz, de te nála, otthon,
A basáiddal és kíséreteddel.

KALIMASZ Jó, mondd meg: a meghívást elfogadjuk.
E nyári esten vele vacsorázunk.

KÜLDÖNC Elmondom, uram. *El*

KALIMASZ Menjünk sátrunkba most, vitéz basák;
Milyen díszet öltünk fel, gondoljuk át,
Hogy fényessé tegyük a lakomát.
Mind el

4. SZÍN

Jön Farnese, Lovagok, Del Bosco

FARNESE Barátaim, nektek vigyáznotok kell,
Hogy senki a házból ki ne rohanjon,
Míg nem halljátok, hogy aki viszi,
Égő kanóccal elsüti az ágyút.
Jöjjetek aztán értem, s mentsetek ki,
Mert vagy rettentő bajba kerülök,
Vagy megszabadultok a szolgaságtól.

ELSŐ LOVAG Mit nem vállalnánk inkább szívesen,
Mint hogy a török rabságában éljünk?

FARNESE Induljatok!

LOVAGOK Kormányzó, áldjon ég.

Mind el

5. SZÍN

Fent jön Barabás és Ácsok kalapáccsal, serény munkában

BARABÁS A kötelek erősek? És a csuklók?
A konzolok, csigák?

ELSŐ ÁCS Minden szilárd.

BARABÁS Meg ne lazuljon semmi, jól vigyázz!

Úgy látom, értitek a dolgokat.

Osszátok el e pénzt egymás között.

És töltsetek rá egy kis muskotályt.

A pincében ihattok boraimból.

ELSŐ ÁCS Máris megyünk, uram, nagyon köszönjük. *Ácsok el*

BARABÁS Vedeljete csak, és dögöljete meg!
Éntőlem elpusztulhat a világ!
Szelim Kalimasz, azt várom, üzend meg,
Hogy eljössz, már nagyobb öröm nem érhet.
Jön a Küldönc
No, fiú, eljön-e?
KÜLDÖNC El, s parancsot küldött a katonáknak,
Szálljanak partra, és vonuljanak
A városon keresztül lakomára. [El]
BARABÁS Lám, minden úgy megy, ahogy én akartam.
Csak a kormányzó jönne már a pénzzel.
De hozza is már.
Jön Farnese
Kormányzó, a pénzt!
FARNESE Százezer font van közadakozásból.
BARABÁS Fontot mondtál, kormányzó. Jó, ha nincs több,
Beérem ezzel. Ne is add ide,
Míg nem váltom be az ígéretet.
Ismerd meg hát fortélyos tervemet.
Előre küldte seregét; mikor
A kolostorba bevonul, alatta
Elszórva néhány ágyút állítottam,
Nagy hordókat, színültig puskaporral,
Jelre egyszerre robban az egész,
S kőtörmeléket zúdit a fejükre,
Nem szabadulhat senki onnan élve.
Kalimasznak és kísézőinek
Feldíszítettem egy szép csarnokot;
Ha elvágod a kötelet, a padló
Beomlik, és ők mind alázuhannak
Egy mély üregbe menthetetlenül.
Fogd ezt a kést. Mikor látod, belépett,
S jókedvűen leül basáival,
Lövést hallasz majd: jelzi a toronyból,
Hogy el kell vágni ezt a kötelet,
S felgyújtani a házat. Nem remek?
FARNESE Kitűnő! Itt van, fogjad, Barabás,
Amit ígértem; bízom a szavadban.

BARABÁS Nem, kormányzó. Előbb hadd teljesítek,
Hogy ne maradjon benned semmi kétség.
Maradj közel, jönnek.
Farnese hátrahúzódik

Hát nem királyi
Kereskedés ez, várost árulással
Mevenni, aztán csalással eladni?
Világfiak, mondjátok, láttatok
A nap alatt nagyobb fondorlatot?
Jön Kalimasz Basákkal

KALIMASZ Nézzétek csak, basa barátaim,
Hogyan serénykedik fent Barabás,
Hogy fogadjon minket díszcsarnokában.
Köszöntsük őt. Üdvözlünk, Barabás.

BARABÁS Üdv, nagy Kalimasz.

FARNESE [*félre*] Még gúnyt űz belőle!

BARABÁS Kérlek, hatalmas Szelim Kalimasz,
Kegyességnél feljönni otthonunkba?

KALIMASZ Megyek, Barabás. Gyertek fel, basák.

FARNESE (*előrejön*) Megállj, Kalimasz!

Úribb fogadtatást szánok neked,
Mint amilyent Barabás tervezett.

[ELSŐ] LOVAG (*kintről*) Süsd el már!

Lövés, [Farnese] elvágja a kötelet, feltáruul egy üst (amelybe Barabás bele-
esik)

Lovagok jönnek Del Boscóval

KALIMASZ Húha! Ez mit jelentsen?

BARABÁS Segítség, jaj, keresztények, segítség!

FARNESE Nézd, Kalimasz. Ezt neked készítette.

KALIMASZ Árulás! Árulás! Fussunk, basák!

FARNESE Nem, Szelim. Várd be még

A halálát, aztán futhatsz, ha tudsz.

BARABÁS Segíts, Szelim! Keresztények, segítség!

Kormányzó, mért vagy ily könyörtelen?

FARNESE Könyörüljek meg rajtad, mert jajongsz most,

Átkozott Barabás, galád zsidó?

Megfizetsz végre álnokságodért,

Bánhatod annyi aljas tettetted.

BARABÁS Hát nem segíttek?

FARNESE Nem, hitvány gazember.

BARABÁS Nem is tudnátok már, hitvány gazok.

Lehelj tehát utolsót, Barabás,

És kínjaid tehetetlen dühében

Végezd szilárd lélekkel életed.

Kormányzó, én öltem meg a fiad.

Én uszítottam egymás ellen őket.

Kalimasz, tudd meg, vesztedet akartam,

És ha saját csapdámba nem esem,

Romlásba döntenélek most, kutya

Keresztények s hitetlen törökök!

De iszonyú forróság kezd szorítani,

Jaj, elviselhetetlen ez a kín.

Szállj el, lélek! Egy átkot, nyelvem, s halj meg! (*Meghal*)

KALIMASZ Keresztények, mondjátok, mit jelent ez?

FARNESE Csapdát állított itt az életednek.

Lásd, ily istentelenek a zsidók.

Ő ilyen csúfos véget szánt neked,

De úgy döntöttem, hogy megmentelek.

KALIMASZ Ilyen lakomát készített nekünk?

Menjünk, nehogy valami más baj érjen.

FARNESE Várj még, Szelim, ha már itt vagy velünk,

Nem engedünk elmenni ily hamar.

De hogyha engednénk is, mit sem érne,

Gályáiddal nem mehetnél el innen,

Amíg meg nem rakod új emberekkel.

KALIMASZ Kormányzó, ez gondot sose okozzon.

Embereim kiszálltak,

És arra várnak csak, hogy visszatérjek.

FARNESE Nem hallottad, hogy szólt a trombita?

KALIMASZ Igen, miért?

FARNESE Felgyújtották a házat,

S lemészárolták minden katonádat.

KALIMASZ Borzalom!

FARNESE Így szívélyes a zsidó:

Kezedre játszott minket árulással,

És most téged játszott a mi kezünkre.

Amíg apád mind jóvá nem teszi
 A nekünk és Máltának okozott kárt,
 Te itt maradsz. Szabad lesz végre Málta,
 Vagy Szelim soha nem tér már haza.

KALIMASZ Hadd menjek inkább haza most, keresztény,
 S magam emeljek szót békétekért.
 Ittléteimből nincs semmi hasznatok.

FARNESE Nyugodj meg, Kalimasz, itt kell maradnod
 Fogolynak; jöjjön bár egész világ
 Kiszabadítani, ébren őröködünk,
 Hamarabb isszák ki az óceánt,
 Mint meghódítanak Máltát, hazánkat.
 Öntsük imába most köszönetünk:
Nem a Szerencse, az Ég volt velünk.
Mind el

JEGYZETEK

- Ábrahám – a mezopotámiai Ur városában született bibliai patriarcha (i. e. 19. sz.), a zsidó és arab nép ősatyja; szövetséget kötött Istennel, ennek jele a körülmetélés.
- Adonis(z) – a görög mitológiában gyönyörű ifjú, akinek szerelméért istennők versengtek; a féltékenységből küldött bika ölte meg.
- Aesopus (Aiszóposz) – görög meseíró, eredetileg rabszolga (i. e. 6. sz.), aki erkölcsi célzatú állatmeséivel vívta ki szabadságát.
- Agamemnón – mitikus görög király, az Odüsszeiában megverselt trójai háborúban a görög sereg fővezére; a sereg indulása előtt egy jóslat parancsára feláldozta lányát, Iphigeneiát.
- Alexandria – egyiptomi kikötőváros, az ókorban fontos kereskedelmi és szellemi központ; Nagy Sándor (Alekszandrosz) alapította, innen kapta nevét is.
- Borgia (Cesare) – az aragóniai származású VI. Sándor pápa fia (1475?–1507), sikeres hadvezér; a család rovására több mérgezést tart számon a hagyomány.
- Caesar, Gaius Julius – római politikus és hadvezér (i. e. 100 – i. e. 44), Gallia meghódítója, végül diktátor; összeesküvés áldozataként halt meg.

cazzo, diablo – mocskos szájú olasz káromkodás; enyhébb formában így fordítható: a rosseb egye meg!

Cocytus (Kókütosz) – alvilági folyó a görög mitológiában

corpo di Dio – enyhébb olasz káromkodás, kb.: a szentségit!

coup de gorge – torokmetszés (fr)

Cynthia – a Hold (a görög–római Apollón isten Cynthius melléknevének nőnemű alakja)

Drákó – Drakón, szigoráról híres athéni törvényhozó (i. e. 7. sz.)

eunuch – herélt

filiszteus – ókori palesztinai néptörzs, amellyel állandó harcot kellett vívnia a zsidóságnak.

gramercy, monsieur – (helyesen: *grand merci*), hálás köszönet, uram (fr).

Guise – francia hercegi család, több tagja fontos szerepet játszott a 16. századi Franciaországban; Marlowe nyilván a népszerű Henri Guise-re (1550–1588), a katolikus párt vezérére utal.

Hydra – a görög mitológiában a Lerna tóban tanyázó százfejű, gyilkos sárkány; Heraklész ölte meg.

Iaszón – mitikus görög hős, aki társaival az ázsiai Kolkhiszba hajózott, és Médea királynő segítségével megszerezte a királytól a híres aranygyapjút.

imprimis – elsősorban, főképpen (lat)

Iphigen(e)ia – l. Agamemnón

Izrael – itt: a zsidó nép

janicsár – a 15–18. században gyalogos katona a török hadseregben

jebusita – (helyesen: jebuzeus) régi kánaáni néptörzs tagja, Jeruzsálem egykori lakosa

Jób – istenfélő, gazdag bibliai zsidó, akinek hitét Isten súlyos csapásokkal tette próbára.

Káin – a bibliai Ádám elsőszülött fia, aki féltékenységből megölte öccsét, Ábelt.

Lévi – a bibliai Jákob patriarcha fia, akitől a levita papok származnak.

Machiavelli, Niccolò – itáliai író és politikus (1469–1527); az erős, egységes állam (a „cél”) érdekében minden erkölcsi gátlás feladását hirdette, minden eszközt megengedhetőnek tartott.

makkabeusok – az i. e. 167. évben kirobbant, sikeres zsidó nemzeti felkelés harcosai

mandragóra – Földközi-tenger melléki növény kétágú gyökere, amelynek régen varázserőt tulajdonítottak.

Messiás – a zsidó vallásban Istentől küldött felszabadító, aki visszaszerzi a zsidóság egykori jogait.

Morpheus(z) – a görög mitológiában a megszemélyesített álom

Nagy Sándor – II. Alekszandrosz (i. e. 356–323), makedón király és világhódító hadvezér

Ötödik Károly – (1500–1558) német-római (Habsburg) császár és spanyol király (I. Károly), a katolikus Európa legerősebb politikai és katonai támasza.

pardonnez-moi – bocsánatot kérek (fr)

Philaris – az ókori szicíliai Omphale (Daedalium) zsarnoka

Phoebus (Phoibosz) – Apollón görög-római napisten mellékneve, a. m. „ragyogó”.

Primus Motor – minden mozgás ősoke, középkori felfogásban: Isten (lat) *spurca* – kb.: köpedelem (hibás olaszszóval)

Styx – a görög mitológiában az alvilágot körülölelő folyó

szamniták és uzok – európai néptörzsek

Szirakúzai Dionysius (Dionüsziosz) – az idősebb (i. e. 430?–367) Szirakúza zsarnoka, keménykezű és harcos uralkodó, tragédiák szerzője

Titus, Flavius Sabinus Verpasianus – (35–81) római császár, Vespasianus fia; még júdeai helytartóként véres harcok árán bevette a zsidó háborúban Jeruzsálemet.

Venus – római szerelem-istennő

Vespasianus, Titus Flavius – (9–79) római császár, eredményesen harcolt a birodalom egységének és a császár hatalmának növeléséért.

virgo, salve – üdvöz légy, szűz (lat).